240339

ശ്രീ. ജയദേവൻ.

എൻ. ഗോപാലപിള്ള. B.A

A - 630

343
240339

240339

ശ്രീബുദ്ധദേവൻ.

Sen Gupta Memorial
PUTHIYARA.
Reading room & Library

ഗ്രന്ഥകർത്താ

എൻ. ഗോപാലപിള്ള ബി. എ.

രാജകീയ സയൻസ് കാളേജ്.

തിരുവനന്തപുരം.

ബി. വി. ബുക്ക് ഡിപ്പോ,

തിരുവനന്തപുരം.

[വില ചക്രം ൧൦.

ഗ്രന്ഥകർത്താവിന്റെ ഒപ്പോ മുദ്രയോ ഇല്ലാത്ത പ്രതി
വ്യാജമാകുന്നു.

294.3
GOP

BHASHABHI VARDHANI PRINTING WORKS,
Trivandrum,
1107

ശ്രീബുദ്ധദേവൻ.

A630

I

കാശിയിൽനിന്നും ഒരു നൂറുമൈൽ വടക്കുകിഴക്കു മാറി, ഹിമാലയപർവ്വതത്തിന്റെ താഴ്‌വരയിൽ പ്രസന്നയായൊഴുകുന്ന രോഹിണീനദിയുടെ തീരത്തിൽ, കപിലവാസ്തു എന്നൊരു നഗരമുണ്ടായിരുന്നു. അതു സൂര്യവംശക്കാരായ ശാക്യരാജാക്കന്മാരുടെ രാജധാനിയായിരുന്നു. ഉദ്ദേശം പതിനാറു സംവത്സരങ്ങൾക്കു മുമ്പു് ശുദ്ധോദനൻ എന്ന ശാക്യരാജാവു് ആ നഗരം വാണിരുന്നു. അദ്ദേഹം സുപ്രബുദ്ധൻ എന്ന ശാക്യപ്രഭുവിന്റെ പുത്രിയായ മായാദേവിയെ വിവാഹം കഴിച്ചു. അങ്ങനെ കഴിയുമ്പോൾ, രാജധാനിയിൽ സകല സസ്യങ്ങളും വസന്തംവരുംമുമ്പു പൂക്കാൻ തുടങ്ങി. ഹിമവാന്റെ സാനുവിൽ പാടുന്ന കിളികൾ വന്നു് രാജഹർമ്മ്യങ്ങളുടെ മേൽ ഗാനം തുടങ്ങി. തോട്ടത്തിലുള്ള ബാലവൃക്ഷങ്ങളിൽ കായ്കൾ വിളഞ്ഞു കനികളായ്‌തീർന്നു. മണം വീശി വിലസുന്ന പൊൻതാമരകളാൽ താമരപ്പൊയ്കകൾ പുഞ്ചിരി തൂകി. അന്തഃപുരത്തിലെ വീണകളൊക്കെയും കുളിർകാററിളകി മൃദുഗീതം തൂകി.

അങ്ങനെ കർക്കടകമാസത്തിൽ പൌർണ്ണിമയും വന്നു. മായാദേവിയുടെ പ്രാസാദശൃംഗത്തിനു താഴികക്കുടമാകാൻ പൂർണ്ണചന്ദ്രൻ ഉദിച്ചുയർന്നു. പൂനിലാവു വീണ വൃക്ഷശിഖരങ്ങൾ ഇളംകാററിൽ മന്ദം മന്ദം ഇളകി. പ്രശാന്തമായ ആ മഹോഷരവേളയിൽ മായാദേവി ഒരു സ്വപ്നം കണ്ടു.

ദേവിക്കു ചുററും ഒരു ദിവ്യതേജസ്സ് ഉദിച്ചെന്നു തോന്നി. പ്രാസാദത്തിൻെറ മേൽക്കൂടം ഭേദിച്ചു ദിക്പാലന്മാർ നാൽവർ പ്രത്യക്ഷമായി. അവർ ഹിമാലയത്തിലുള്ള അനോതാത സരസ്സിലേയ്ക്കു ദേവി കിടന്നിരുന്ന പയ്യങ്കം ചുമന്നുകൊണ്ടുപോയി. ദിക്പാലരാജ്ഞിമാർ സ്നാനം കഴിപ്പിച്ച് ദിവ്യാംബരങ്ങളഴകിലണിയിച്ചു. ദിവ്യങ്ങളായ സുഗന്ധങ്ങൾ പൂശി. ദേവവിമാനത്തിൽ തിരികെയും എത്തിച്ചു. മഞ്ഞുമലപോലെ വെളുവെളെത്തിളങ്ങുന്ന ഒരു ആനകൊമ്പനാന, നാലു വെൺതാമരപ്പൂക്കളിൽ കാലുകൾ ഊന്നി, വെള്ളിപ്രകാശപ്രവാഹത്തിലൂടെ കീഴോട്ടിറങ്ങി. മഹാമായയുടെ പയ്യങ്കത്തെ മൂന്നുരു വലംവച്ച് ദേവിക്ക് ഒരു വെൺതാമരപ്പൂവ് സമപ്പിച്ചു. ആ പ്രാസാദവും രാജധാനിയും സർവ്വലോകങ്ങളും ദിവ്യതേജസ്സിൽ ആറാടി. ദൂരെ നിന്നും,

"ഭകൾക്കുവിൻ കാതുള്ളവർ, പതിതരായോരെഴുന്നേൽക്കുവിനുയരുവിൻ ഭ്രജാതനായീ ബുദ്ധൻ!!"

എന്ന് ഒരു അശരീരിവാക്യം കേൾക്കായി. മെല്ലെ, ആ ദിവ്യതേജസ്സു മങ്ങി. മഹാമായയും ഉണന്നു. ദേവിയുടെ ഹൃദയത്തിൽ അളവില്ലാത്ത ആനന്ദം നിറഞ്ഞു വഴിഞ്ഞു. തോഴിമാരെ ഉണത്തി, സർവ്വാഭരണങ്ങളും അണിഞ്ഞ്, ദേവി അടുത്തുള്ള അശോകവനികയിൽ എത്തി. ശുദ്ധോദനനെ വിവരം അറിയിച്ചു. അദ്ദേഹം വിദ്വാന്മാരായ വൃദ്ധന്മാരെ വരുത്തി സ്വപ്നാർത്ഥം അന്വേഷിച്ചു. "അതിദിവ്യനായി, ജ്ഞാനസിന്ധുവായ ഒരു പുത്രൻ ജനിക്കും" എന്ന് അവർ സ്വപ്നഫലം അരുളിച്ചെയ്തു.

——o——

II

പുതുതായി പണിയിച്ച ഒരു മനോഹര ഹർമ്മ്യത്തിൽ ഗർഭിണിയായ ദേവി പരമാനന്ദമായി പാർത്തു. അങ്ങനെ പത്താംമാസവും വന്നു പിറന്നു. കപിലവാസ്തുവിലെ പൂങ്കാവനങ്ങൾ വിടരുന്ന പൂക്കളും കനിയുന്ന പഴങ്ങളും കൊണ്ടു മധുരങ്ങളായി. പൂമണം കലർന്ന കുളിർവായു വീശി. കണ്ണിന്നു കാണാൻ കഴിയാത്ത വീണകൾ മീട്ടുന്ന മോഹനരാഗങ്ങൾ പോലെ വായുവിലെങ്ങും മധുരസ്വനങ്ങൾ ഒഴുകി. 'ലുംബിനി' എന്ന ഉദ്യാനത്തിൽ പോകണമെന്നു മായാദേവിക്കു 'ദോഹദ'മുണ്ടായി. ആ മലർവാടിയിൽ പൂക്കളുടെ മൃദുദളം തലോടി നടന്നുചെന്ന്, ദേവി ഒരു സാലവൃക്ഷത്തിന്റെ ചുവട്ടിൽ നിലകൊണ്ടു. ആ പുണ്യതരുവിന്റെ ഒരു ശിഖരം താണുവന്ന് ദേവിയുടെ തലയ്ക്കു മീതേ കുടയായി നിന്നു. ഒരു കൈയ്യെത്തി ആ ശാഖ ആശ്രയിച്ച് അവിടെ നിലകൊള്ളുമ്പോൾ, ഇടതുന്നു വീണ പുതുപൂക്കൾ കൊണ്ടു് പൂമെത്തയായ് തീർന്ന ഭൂമിയിൽ ഭുവനൈകഗുരുവായ ശ്രീ ബുദ്ധദേവൻ അവതാരം ചെയ്തു. ഈ മഹാസംഭവംകൊണ്ടു സന്തുഷ്ടയായി കോൾമയിർകൊണ്ടെന്നപോലെ ഭൂദേവി തെല്ലൊന്നുലഞ്ഞു. ആ നിമിഷം ലോകത്തിലെങ്ങും ഒരു ദിവ്യതേജസ്സു പടർന്നൊഴുകി. കുരുടന്മാർക്കു കാഴ്ചയുണ്ടായി. മൂടന്തന്മാർക്കു നടക്കാറായി. ഊമകൾ സംസാരിച്ചു. ചെകിടന്നു ചെവി കേട്ടു. മൃദംഗങ്ങൾ തനിയേ മൃദുനാദം ഉതിർത്തു. ബന്ധനസ്ഥർ വിമുക്തരായി. ഇങ്ങനെ അത്ഭുതകരങ്ങളായ സപ്തചിഹ്നങ്ങൾ പ്രത്യക്ഷമായി. കൊച്ചുതമ്പുരാന്റെ തിരുവവതാരമറിഞ്ഞു് കൊട്ടാരത്തിൽ നിന്നും പൊന്നിൻപല്ലക്ക് അയച്ചു. ഇന്ദ്രൻ തുട

ങ്ങിയ ദിക്പാലന്മാരാണ് തിരികെ പല്ലക്ക ചുമന്നതെന്നു ബുദ്ധഭക്തന്മാർ വിശ്വസിക്കുന്നു. ഈ മാതിരി ഒരു ജനനം ആയിരമാണ്ടിലൊരിക്കലേ ഉണ്ടാകയുള്ളെന്നും ഈ രാജകുമാരൻ ഭുവനങ്ങളടക്കി ഭരിക്കുമെന്നും ദൈവജ്ഞന്മാർ ഫലം ദർശിച്ചു. ശിശുവിനു സിദ്ധാർത്ഥനെന്നു നാമകരണവും ചെയ്തു. കപിലവാസ്തു ആനന്ദസമുദ്രത്തിൽ ആറാടി. മഹോത്സവങ്ങൾ ആഘോഷിച്ചു. അന്നദാനവും ധനദാനവും കൊണ്ടു് ക്ഷുധിതന്മാരും ദരിദ്രന്മാരും പ്രസന്നരായി.

ദൂരത്തു് ഹിമാലയത്തിന്റെ പ്രാന്തത്തിൽ വളന്നു പടന്നു് ഒരു അരയാലിൻകീഴിൽ 'അസിതൻ' എന്നൊരു വൃദ്ധമഹർഷി ധ്യാനനിഷ്ഠയിൽ ഇരുന്നിരുന്നു. ലൌകികങ്ങളായ സുഖങ്ങളൊന്നും അദ്ദേഹത്തെ തീണ്ടിയിരുന്നില്ല. സമാധിയുടെ ഏകാന്തതയിലൂടെ കപിലവാസ്തുവിലെ ദിവ്യജനനത്തെ വാഴ്ത്തിയുള്ള ദേവഗാനങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തെ ഉണർത്തിയെന്നു തോന്നി. അദ്ദേഹം ദത്തപുത്രനായ നരദത്തനോടൊത്തു് ഉടൻതന്നെ കപിലവാസ്തുവിൽ ചെന്നുചേന്നു. കൊട്ടാരത്തിലെത്തി ശിശുവിന്റെ പാദത്തിൽ അർഘ്യങ്ങൾ അപ്പിച്ചു് കാൽക്കൽ വീണു നമസ്കരിച്ചു കൈകൂപ്പി. എഴുനേററു് മൂന്നുരു ശിശുവിനെ വലം വച്ചു് ആ തളിർമേനി കൈകളിൽ വാങ്ങി ഇങ്ങനെ അരുളിച്ചെയ്തു: 'ഈ തങ്കക്കുടം നാടുവാണാൽ ലോകൈകചക്രവത്തിയാകും. ലോകബന്ധം വെടിഞ്ഞുപോയാൽ തഥാഗതനായ ഭഗവാൻ ബുദ്ധനാകും. ഭഗവാനെ ബുദ്ധിമാനായി കാണുന്നതിനു് എന്റെ കണ്ണുകൾക്കു ഭാഗ്യം പോര.' ആ വന്ദ്യവൃദ്ധന്റെ ചുളിവീണ കവിൾത്തടത്തിൽ കണ്ണുനീർ ധാരയായി ഒഴുകി. 'എങ്കിലും ഭഗവാ

നെക്കണ്ടു. ഇനി മനഃശാന്തിയോടുകൂടി മരണം പ്രാപിക്കാം." അസിതമഹർഷി രാജാവിനോടു പറഞ്ഞു:— "അവിടത്തെ രാജകുലം സന്തുഷ്ടമാകട്ടെ! ആയിരമാണ്ടിലൊരിക്കലേ ഇതുപോലൊരു കുസുമം വിലസാറുള്ളു. എന്നാൽ അവിടേയ്ക്കു് ഒരു ദുഃഖം വരുന്നു. ദിവ്യയായ മഹാമായ ഏഴു നാൾക്കുള്ളിൽ ഇഹലോകം വെടിയും."

അങ്ങനെ തന്നെ ഫലിക്കയും ചെയ്തു. ഏഴാം നാളിൽ മായാദേവി സുഖനിദ്രയിൽ ലയിച്ചു. പിന്നെ സുഷുപ്തിയിൽ നിന്നും ഉണന്നില്ല.

——(o)——

III

മായാദേവിയുടെ സഹോദരിയായ പ്രജാവതീദേവി സിദ്ധാർത്ഥകുമാരനു വളർത്തമ്മയായി കുമാരനെ മാതൃനിർവ്വിശേഷം സ്നേഹിച്ചു ലാളിച്ചു. കുമാരൻ മനോഹരമായി വളർന്നു. കാരുണ്യം, വിനയം, ശാന്തത, സ്നേഹം ഇവ അദ്ദേഹത്തിൽ സർവ്വദാ വിളയാടി.

വിദ്യാഭ്യാസത്തിൽ താല്പര്യവും ധാരണാശക്തിയും ക്രമേണ പ്രത്യക്ഷമായി. അക്ഷരാഭ്യാസത്തിന് ആചാര്യനായ വിശ്വാമിത്രന്റെ മുമ്പിൽ വെൺപൊടി വിതറിയ ചന്ദനപ്പലകയുമായി കുമാരൻ വന്നു നിലകൊണ്ടു. എഴുതാനും വായിക്കാനും ഗുരുവിനോടൊപ്പം ശിഷ്യനും കഴിയുമെന്നു ക്ഷണത്തിൽ പ്രത്യക്ഷമായി. അങ്കഗണിതത്തിൽ ആ ബാലശിഷ്യൻ ഗുരുവിനെ അതിശയിച്ചു. ശാസ്ത്രത്തിലും കാവ്യത്തിലും മററു സകലകലകളിലും ശി

ഷ്യൻെറ വൈഭവം ഗുരുവിനെ അത്ഭുതപരതന്ത്രനാക്കി. 'അവിടുന്ന് ആചാര്യന്മാക്ക് ആചാര്യനാണ്. അവിടന്നാണ് ഗുരു, അടിയനല്ല. സർവ്വജ്ഞനാണെന്ന് വെളിവാക്കാനാണ് അവിടുന്ന് ഇങ്ങോട്ടെഴുന്നള്ളിയതു്. അടിയൻ അങ്ങയെ നിത്യം ആരാധിച്ചുകൊള്ളാം' എന്ന് മഹാചാര്യനായ വിശ്വാമിത്രൻ താണു വണങ്ങി അറിയിച്ചു.*

അങ്ങനെ, വിദ്വാനായി, വിചാരശീലനായി സിദ്ധാർത്ഥകുമാരൻ വളർന്നുവന്നു. പോരാട്ടക്കളികളിലും കുതിരപ്പുറത്തും അതിധീരനെന്നു പേർകൊണ്ടു. തേർ തെളിക്കുന്നതിലും അമ്പ് അയയ്ക്കുന്നതിലും കുശലനായി. എന്നാൽ സകലതിനും മീതേ കുമാരൻ സ്നേഹിച്ചതു് ഗ്രന്ഥങ്ങളെയാണ്. പലപ്പോഴും കൂട്ടരെ പിരിഞ്ഞുപോയി ഒരു മരത്തിൻെറ തണലിൽ ഇരുന്ന് ലോകം മറന്ന് ധ്യാനത്തിൽ മുഴുകും.

ഒരിക്കൽ ശുദ്ധോദനൻ സിദ്ധാർത്ഥനുമൊത്ത് ഒരു വസന്തോത്സവം കാണുവാൻ പോയി. കാളകൾ നിലം ഉഴുന്നതും, കലപ്പയ്ക്കു പിന്നിൽ മനസ്സു തെളിഞ്ഞു കൃഷിക്കാർ നടക്കുന്നതും, കടലോളംപോലെ ഉഴവുചാലുകൾ ഇളകി മറിയുന്നതും കണ്ടു സിദ്ധാർത്ഥൻ ആനന്ദിച്ചു. കിളന്നു വളർന്ന പനകളുടെ കീഴിൽ ഊറി ഉയരുന്ന ഉറവുകൾ കാണാനും, അവയിൽ നിന്ന് ഉതിരുന്ന 'ഗുളഗുള'നാദം കേൾക്കാനും കുമാരനു കൌതുകം തോന്നി. കാട്ടുകളിൽ കിളികൾ പാടുന്നതും, കാട്ടുപിറാവുകൾ കൂവുന്നതും കേട്ടും, ഗൗളികൾപോലും തലയൊട്ടുയർത്തി പൂങ്കാലഭംഗി രസിച്ചിരുന്ന് ഉലയുന്നതുകണ്ടും, ദേവൻ പരമാനന്ദമാർന്നു.

എത്ര ആനന്ദമയമാണു ലോകം എന്നു ചിന്തിച്ചുപോയി. ഉടൻ ഒരു കരച്ചിൽ കേട്ടു. ഒരു കിളിറാഞ്ചി ഒരു കിളിക്കുഞ്ഞിനെ കൊത്തിക്കൊണ്ടു് കൂട്ടിലേയ്ക്കു പറന്നുപോയി. കുമാരൻ ഒന്നുകൂടി സൂക്ഷിച്ചപ്പോൾ, ഊക്കുള്ള ജന്തുക്കൾ ദുർബലപ്രാണികളെ തിന്നു ജീവിക്കുന്നുണ്ടെന്നു മനസ്സിലായി. പാമ്പുകൾ ഗൗളിയെത്തിന്നും, ഗൗളി പുഴുവിനെത്തിന്നും, ഇങ്ങനെ അന്തമില്ലാത്ത ഹിംസ കണ്ടു ദേവന്റെ ഹൃദയം ഉരുകി. 'ആ ദുർബലപ്രാണികളെ തുണയ്ക്കാറാകണേ' എന്നു ദേവൻ ആഗ്രഹിച്ചു.

അഘോഷം കാണാൻ അമ്മൻ പോയ വയലിന്റെ അരികിലുള്ള വൃക്ഷങ്ങളുടെ ഇടയിൽ ഒരു ഞാവൽമരം നിന്നിരുന്നു. അതിന്റെ കീഴിൽ ചെന്നിരുന്ന് കുമാരൻ ചിന്ത തുടങ്ങി. അഗാധമായ ചിന്തയിൽ മുഴുകി ഏകാകിയായി വളരെനേരം ഇരുന്നുപോയി. മരത്തിന്റെ നിഴൽ നീങ്ങി ചുവടോടു പറുന്ന നട്ടുച്ചനേരം കഴിഞ്ഞു്, മറുപുറത്തേയ്ക്കു നിഴൽ നീളുന്ന സായാഹ്നസമയത്തിൽ, അതേയിരിപ്പു് ഇരിക്കുന്ന കുമാരനു ചുററും മുമ്പിലെപ്പോലെ തണൽ തങ്ങിനിൽക്കുന്നതു കാണായി. ശുദ്ധോദനൻ അത്ഭുതപ്പെട്ടു് അസിതമഹർഷിയുടെ ദീർഘദർശനം ഓർമ്മിച്ചു.

ഒരുദിവസം പതിവുപോലെ കുമാരൻ ചിന്തയിൽ മുങ്ങിയിരിക്കുമ്പോൾ, വെള്ളിപോലെ വെളുവെളെ ഒരു കൂട്ടം അരയന്നം ഉദ്യാനത്തിനു മീതേ ഹിമാലയത്തിലേയ്ക്കു പറന്നുപോയി. എല്ലായ്പ്പോഴും അമ്പും വില്ലുമേന്തി സഞ്ചരിക്കുന്ന ദേവദത്താഭിമാനി, മുമ്പേ പോയ അന്നത്തിനെ ഉന്നംനോക്കി അമ്പെയ്തു. ചാടുന്ന ചോര വീണ

ചുവന്ന രവമ്മത്തുവൽ അടിച്ചു പിടഞ്ഞു്, ആ പക്ഷി ചെടികൾക്കിടയിൽ വീണു. വീഴ്ച കേട്ടു് സിദ്ധാൎത്ഥൻ ഓടിയെത്തി, കൈത്തളിർകൊണ്ടു പക്ഷിയെ താങ്ങിയെടുത്തു്, മടിയിൽവെച്ചു് ഓമനിച്ചു് കൂരമ്പു വലിച്ചൂരി, ചോര ചാടുന്ന മുറിവു കൈകൊണ്ടമൎത്തി കളിർതേൻ തളിച്ചു്, തളിർനാമ്പു വീശി അതിനെ ആശ്വസിപ്പിച്ചു. അമ്പുകൊണ്ടുള്ള വേദനയറിവാൻ ആ ശരത്തിന്റെ കൂൎത്ത മുനകൊണ്ടുതന്നെ കൈത്തണ്ടിൽ കുത്തിനോക്കി. അനുകമ്പയോടുകൂടി അന്നത്തെ വീണ്ടും ആശ്വസിപ്പിച്ചു. അപ്പോഴാണു് ,,കൊച്ചുതമ്പുരാൻ എറിഞ്ഞ പക്ഷിയെ കൊടുക്കണം" എന്നു് ദേവദത്തന്റെ ഭൃത്യന്മാർ എത്തിക്കൂടിയതു്. അരയന്നത്തിന്റെ ചഞ്ചുപുടം തളിർപോലെയുള്ള കവിളോടണച്ചു് സിദ്ധാൎത്ഥദേവൻ പറകയാണു്. "ഈ അന്നം മരിച്ചിട്ടില്ല. ഞാനാണു് അതിനെ രക്ഷിച്ചതു്. അതുകൊണ്ടു് അതെനിക്കുള്ളതാണെന്നു ദേവദത്തനോടു പറയണം. കരുണകൊണ്ടും സ്നേഹംകൊണ്ടും പരിപാലിച്ചു് എന്റേതാക്കുവാൻ പോകുന്ന പ്രാണികളിൽ ഇതു് ഒന്നാമത്തതാണു്. ദേവദത്തനു തൃപ്തിയായില്ലെങ്കിൽ, രാജാവിനോടു് ഉണൎത്തിച്ചു രാജസഭയിൽ വിധിയാകട്ടെ."

,,ജീവന്റെ രക്ഷിതാവിനാണു് അതിന്റെ അവകാശം, അതിന്റെ സംഹൎത്താവിനല്ല" എന്നു രാജസഭയിൽ തീരുമാനിച്ചു.

അങ്ങനെ, സിദ്ധാൎത്ഥദേവൻ കരുണാമയമായ സ്വജീവിതം ആരംഭിച്ചു.

——:o:——

IV

സിദ്ധാൎത്ഥകുമാരന് തിരുവയസ്സു പതിനെട്ടു തികഞ്ഞു. സൎവ്വമോഹനമായ നവയൌവനത്തിന്റെ സമാരംഭമായി. ആ നേൎത്തുനിവൎന്ന ശരീരം—ഭാവിയുടെ ആഴത്തിലേക്കു കടന്നുനോക്കുന്ന ആ ദൃഷ്ടികൾ—ശക്തിയുടെ ദാൎഢ്യം സ്ഫുരിക്കുന്ന ചേഷ്ടാവിശേഷങ്ങൾ—കുമാരൻ സൎവ്വഥാ മനോഹരനായിരുന്നു. പ്രകൃത്യാ ചിന്താശീലനായിരുന്നെങ്കിലും, ആവശ്യമുള്ളപ്പോൾ അസ്ത്രപ്രയോഗത്തിലും അശ്വവിനോദത്തിലും, ഒരു യുവയുദ്ധവീരനു ചേരുന്ന സകല കായികവിദ്യകളിലും കുശലനാണെന്നു തെളിയിച്ചു.

'രാജകുമാരനു വിവാഹത്തിനു കാലമായി' എന്ന് വിജ്ഞന്മാരായ വൃദ്ധന്മാർ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. 'നാടുവാണാൽ ലോകൈകചക്രവൎത്തിയാകും, ലോകബന്ധം വെടിഞ്ഞുപോയാൽ തഥാഗതനായ ഭഗവാൻ ബുദ്ധനാകും' എന്ന വാക്യങ്ങൾ ശുദ്ധോദനന്റെ ഹൃദയത്തിൽ പ്രതിധ്വനിച്ചു. ആ അവസാനഭാഗം അദ്ദേഹത്തെ പീഡിപ്പിച്ചു. തന്റെ പ്രിയപുത്രൻ തനിക്കു ശേഷം നാടുവാഴണമെന്ന് ശുദ്ധോദനൻ അന്തരാത്മാവിൽ ആഗ്രഹിച്ചു. വിവാഹത്തെപ്പററി പുത്രനോടു സംസാരിക്കയും ചെയ്തു. തന്റെ ശരീരദാഹം ചെയ്യുന്ന ചിതാഗ്നി ശമിച്ചശേഷം തന്റെ വാത്സല്യപാത്രമായ പുത്രൻതന്നെ കിരീടമണിയുമെന്നറിയുന്നതിലുള്ള ആനന്ദം ശുദ്ധോദനൻ തുറന്നരുളിച്ചെയ്തു. അച്ഛന്റെ വാക്കുകേട്ടു വളരെനേരം വിചാരത്തിൽ മുഴുകി ഒടുവിൽ കുമാരൻ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു: 'ഞാൻ വിവാഹം ചെ

യ്യണമെങ്കിൽ എന്റെ വധൂവിന്ന് സ്ത്രീകൾക്കുവേണ്ട സവ്വ ഗുണങ്ങളും തികഞ്ഞിരിക്കണം. സ്വഭാവശുദ്ധിയും ലാവണ്യവും ഉള്ള ഒരു ബാലികയെ അച്ഛന്റെ ഹിതംപോലെ വിവാഹം ചെയ്യുവാൻ ഞാൻ സന്നദ്ധനാണ്.

കപിലവാസ്തുവിലും പരിസരപ്രദേശങ്ങളിലുമുള്ള ലാവണ്യവതികളായ സകല ബാലികമാരും രാജധാനിയിൽ ഉത്സവത്തിന്നു വന്നുചേരണമെന്നും, സിദ്ധാൎത്ഥരാജകുമാരൻ സകലപേൎക്കും സമ്മാനം നൽകുന്നതാണെന്നും, ഏററവും സൌന്ദൎയ്യവതിക്ക് പ്രഥമ സമ്മാനം പ്രദാനംചെയ്യുമെന്നും സവ്വത്ര പെരുമ്പറയടിച്ചു പ്രഖ്യാപനംചെയ്തു. അങ്ങനെ മനോഹരമായ വസനങ്ങളണിഞ്ഞു്, വാർമുടിക്കെട്ടിൽ മലർമാല ചാൎത്തി, നെററിത്തടത്തിൽ തിലകം ധരിച്ചുള്ള കൊച്ചു കോമളാംഗിമാർ അണിയണിയായി വരവുതുടങ്ങി. കോമളകളായ ഈ കുമാരിമാർ, രാജകുമാരൻ ഇരുന്നരുളുന്ന സിംഹാസനത്തിന്നു മുമ്പിൽ, മുഖംകുനിച്ച്, കൈനീട്ടി ഓരോരോ സമ്മാനവും വാങ്ങി ഒന്നൊന്നായി കടന്നുപോയി. ചിലൎക്കു പട്ടു കിട്ടി. ചിലൎക്കു രത്നം കിട്ടി. ചിലൎക്കു മാലയും ചിലൎക്കു കങ്കണവും കിട്ടി. പക്ഷേ രാജകുമാരൻ മൌനിയായി, ശാന്തഗംഭീരനായിരുന്നതേയുള്ളു. ആ ദിവ്യവദനത്തിൽ ഒരു പുഞ്ചിരിപോലും കളിയാടിയില്ല.

എല്ലാവരും വന്നു കടന്നുപോയെന്നു തോന്നി. കുമാരൻ ശ്രാന്തനായി ചൂമെത്ത ചാരി. പുറകോട്ടു ചാഞ്ഞു. അപ്പോൾ 'ഒടുവിൽ വന്ന എനിക്കു സമ്മാനമില്ലേ?' എന്നു ലളിതമധുരമായ ഒരു സ്വരം കേൾക്കാ

യി. സിദ്ധാർത്ഥദേവൻ പെട്ടെന്ന്, ഇളകുന്നു. മുമ്പിൽ നിന്നു നേക്കു നോക്കുന്ന യശോധരാദേവിയുടെ കണ്ണുകൾ ദേവൻെറ ദൃഷ്ടിയോടിടയുന്നു. യശോധര സുപ്രബുദ്ധൻെറ പുത്രിയാണ്. അതേ—ആ കണ്ണുകൾ അദ്ദേഹം അറിയുന്നവയാണ്. എന്നാൽ ഈ ജന്മത്തിലല്ല. ഒരു പൂർവ്വജന്മത്തിൻെറ പ്രതിരൂപം അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഉൾക്കണ്ണിനു മുമ്പിൽ പ്രത്യക്ഷമാകുന്നു. "ഒരു വനചരപുത്രൻ ചില കാട്ടുകന്യകകളുമായി കളിച്ചുനിൽക്കുന്നു. അവൻ അവരെ അലങ്കാരങ്ങളണിയിക്കുന്നു. ഒടുവിൽ വന്ന സുകുമാരിക്ക് ഇണക്കമുള്ള ഒരു മാൻപേടയെ നൽകി ചിരിക്കുന്നു. അവളാണ് അവൻെറ പ്രേമഭാജനം". ആ ചിത്രം മെല്ലെ മങ്ങുകയും ചെയ്തു. കുമാരൻ ഒരു മരതകമോതിരം വിരലിൽനിന്നൂരി ദേവിക്കു കനിഞ്ഞു സമ്മാനിച്ചിട്ടു പറയുന്നു: "കുമാരി, ഇതെനിക്കു വേണ്ടി ധരിക്കണം." അവൾ നമ്രയായി വിടവാങ്ങുന്നു. അവരുടെ ജീവിതം മുൻജന്മങ്ങളിലെപ്പോലെ ഒന്നിക്കുമെന്ന് രണ്ടാൾക്കും അറിവുണ്ട്.

ആ ചാഞ്ചല്യവും ആ പുഞ്ചിരിയും ആ അമൂല്യസമ്മാനവും രാജസേവകന്മാർ കണ്ടിരിക്കുന്നു. ശുദ്ധോദനൻ തൻെറ അഭിലാഷത്തെ യശോധരയുടെ പിതാവിനെ ധരിപ്പിച്ചു.

'എൻെറ ഭവനത്തിൻെറ രത്നദീപമാണു യശോധര; അവളെ ഞാനൊരു സ്വപ്നജീവിയായ പുസ്തകപ്പുഴുവിനു കൊടുക്കയില്ല' എന്നായിരുന്നു സുപ്രബുദ്ധൻെറ സമാധാനം. 'രക്ഷിക്കാൻ ത്രാണിയുള്ള ശക്തനായ ഒരു രാജകുമാരനാണ് എൻെറ കുഞ്ഞിനെ വേൾ

ക്കേണ്ടതു്.' സിദ്ധാൎത്ഥകുമാരൻ ഇതു കേട്ടപ്പോൾ പുഞ്ചിരിതൂകിക്കൊണ്ടു് ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു: 'അച്ഛാ! ഏഴുദിവസം കഴിഞ്ഞു് ഒരു ഉത്സവം നടത്തണം. ശസ്ത്രവിദ്യയിലും ശാസ്ത്രവിദ്യയിലും ഉള്ള കൌശലം തെളിയിക്കാൻ വീരന്മാരായ എല്ലാ ക്ഷത്രിയകുമാരന്മാരേയും ക്ഷണിക്കുന്നതായി വിളംബരം ചെയ്യണം. രണ്ടിലും വിജയിയാകുന്നവനു സമ്മാനം യശോധരയുടെ പാണിഗ്രഹണമായിരിക്കണം.'

അദ്ദേഹം അതു സമ്മതിച്ചു. കപിലവാസ്തുവിൽ ഒരു മഹോത്സവത്തിനുള്ള ഒരുക്കങ്ങൾ ആയി. ദേവദത്തൻ തുടങ്ങിയ ധീരന്മാരായ രാജപുത്രന്മാർ സമ്മാനം വാങ്ങുവാൻ കച്ചകെട്ടിത്തുടങ്ങി. ഏഴുദിവസത്തെ ഒരുക്കം കഴിഞ്ഞു് എട്ടാംദിവസം ഒരു പൊടിപൂരമായിരുന്നു. എവിടെയും കോലാഹലം തന്നെ. ശംഖനാദംകൊണ്ടു കപിലവാസ്തു മുഴങ്ങി. യശോധരാദേവി സൎവ്വാഭരണമണിഞ്ഞു് പൊന്നിൻപല്ലക്കിലേറി വരവായി.

ആ മിന്നിത്തിളങ്ങുന്ന കണ്ണുകൾ ആരെയാണു നോക്കുന്നതു്? ആ കൈവിരലിൽ അണിഞ്ഞിരുന്ന മോതിരം ആരുടേതാണു്? ആ മഹാഭാഗൻ വിജയിയാകുമോ? എന്തോ? ശക്തിമാനും സുന്ദരനുമായ ആ തിരുമേനി ഇതാ നിൽക്കുന്നുണ്ടു്. ആ കൃഷ്ണനേത്രങ്ങൾ ഭാവിയിലേയ്ക്കു കടന്നു നോക്കുകയാവാം. അദ്ദേഹം ദേവിയെ ഒന്നേ നോക്കിയുള്ളു. ദേവിക്കു് അദ്ദേഹം തന്നെ ജയിക്കുമെന്നു ദൃഢമായി.

ആയോധനമത്സരം ആരംഭിച്ചു. ആദ്യം വില്ലാളിവീരനായ ദേവദത്തൻ അസ്ത്രപ്രയോഗത്തിലുള്ള തവെ

ദൃശ്യം കാട്ടി. പക്ഷേ സിദ്ധാൎത്ഥൻ എല്ലാവരേയും അതിശയിച്ചു. അസ്ത്രപ്രയോഗത്തിൽ സിദ്ധാൎത്ഥനാണു വിജയി! എന്നു ഗംഭീരമായ ശംഖനാദം മുഴങ്ങി. പിന്നീടു ഖഡ്ഗപ്രയോഗം നടന്നു. ആരാണു ജയിക്കുക? ദേവദത്തൻ, നന്ദൻ, അൎജ്ജുനൻ ഇവർ എല്ലാപേരും ഒററ വെട്ടിന്ന് ഓരോ പന രണ്ടായി മുറിച്ചു. സിദ്ധാൎത്ഥനോ? ചേൎന്നു നിൽക്കുന്ന രണ്ടു പനകൾക്കെതിരായി കുമാരൻെറ വാൾ മിന്നൽപിണർപോലെ പായുന്നതു കാണായി. എന്നിട്ടും ആ പനകൾ നിന്ന നിലയ്ക്കു നിന്നതേയുള്ളു. എന്തുചെയ്യാം! "സിദ്ധാൎത്ഥൻ തോററുപോയി തോററുപോയി" എന്ന് ദേവദത്തൻ വിളിച്ചുകൂവി. പെട്ടെന്നൊരു കാററടിച്ചു. ആ മരങ്ങൾ രണ്ടും മുറിഞ്ഞു നിലം പതിച്ചു. അപ്പോഴാണ് അവ സൂക്ഷ്മമായി അററു നിൽക്കുകയായിരുന്നു എന്നു മനസ്സിലായതു്. ഒന്നുകൂടി ശംഖനാദം മുഴങ്ങി. ആ നാദവും ദേവൻെറ വിജയവാൎത്തയും ഒരുമിച്ചു മാറെറാലിക്കൊണ്ടു.

ഉടൻ കുതിരപ്പന്തയമാരംഭിച്ചു. രാജപുത്രന്മാർ എല്ലാവരും ഊക്കും ഉശിപ്പും ഉള്ള കുതിരകൾ ഏറി അണിനിരന്നു. സിദ്ധാൎത്ഥൻ അദ്ദേഹത്തിൻെറ കന്ഥകം എന്ന വെള്ളക്കുതിരയുടെ മേൽ സന്നദ്ധനായി. ഇത്തവണയും അദ്ദേഹം തന്നെ വിജയിയായി. "കന്ഥകത്തെപ്പോലെ ഒരു കുതിരയുണ്ടെങ്കിൽ ആൎക്കും ജയിക്കാം. അതു ന്യായമല്ല. ഇണങ്ങാത്ത ഒരു കുതിരപ്പുറത്തു് ഞങ്ങൾ മത്സരിക്കാം" എന്നു രാജപുത്രന്മാർ മുറവിളി കൂട്ടി. ഉടൻതന്നെ ഇരുട്ടുപോലെ കറുത്തു കൊ

ഴത്ത ഒരു ഉഗ്രക്കൻകുതിരയെ കൊണ്ടുവന്നു. അതിന്റെ മേൽ ഇതിനുമുമ്പ് ആരുംതന്നെ കയറിയിട്ടില്ല. അതിന്റെ കണ്ണുകൾ തീപ്പൊരി ചിതറുന്നതുപോലെ ഭയങ്കരമായിത്തോന്നി. അതിനെ ഇരുമ്പു ചങ്ങലകൊണ്ടു ബന്ധിച്ചിരുന്നു. ശാക്യകുമാരന്മാർ അതിന്റെ മേൽ ചാടിക്കയറാൻ പരിശ്രമിച്ചു. കുതിര പിണങ്ങിലഹളകൂട്ടി. അവർക്കൊക്കെ മണ്ണുകപ്പേണ്ടിവന്നു. കാട്ടുകുതിരയെ ഇണക്കുന്ന അർജ്ജുനൻ മാത്രം കുറച്ചുനേരം അതിന്റെ മേൽ ഇരിപ്പുറപ്പിച്ചു ജയിച്ചെന്നു സന്തോഷിച്ചു. പെട്ടെന്ന് ആ കരിമാടൻ തലതിരിച്ച് സവാരിക്കാരന്റെ കാലിൽ കടിച്ച് നിലത്തെറിഞ്ഞു. 'ഞാനും പരീക്ഷിക്കാം' എന്നു പറഞ്ഞു്, സിദ്ധാർത്ഥൻ അടുത്തെത്തി കുതിരയുടെ കണ്ണിനുമേൽ കൈകൊണ്ട് ഒന്നു മൃദുവായി തലോടി, സ്നേഹമായി അതിന്റെ കാതിൽ ഒന്നു മന്ത്രിച്ചു. ആ പ്രൌഢമായ കണ്ഠദേശത്തെ വാത്സല്യത്തോടുകൂടിത്തട്ടിത്തടവി. അതിന്റെ മേൽ ആരോഹണം ചെയ്തു മൂന്നുവട്ടം മത്സരസ്ഥലത്തെ പ്രദക്ഷിണംചെയ്തു. ഉടൻ മൂന്നു ശംഖനാദം മുഴങ്ങി. സമരമത്സരം അവസാനിച്ചു. എല്ലാത്തിലും സിദ്ധാർത്ഥദേവൻ വിജയിയായി. അദ്ദേഹത്തിനാണു സമ്മാനം എന്നു സുപ്രബുദ്ധനും രാജപുത്രന്മാരും വിളിച്ചുപറഞ്ഞു.

സുപ്രബുദ്ധൻ സ്നേഹത്തോടുകൂടി പറഞ്ഞു: "അങ്ങു ജയിക്കുമെന്ന് ആരു വിചാരിച്ചു? അച്ഛന്റെ പൂവാടിയിലെ പുഷ്പങ്ങളുടെ ഇടയ്ക്കു വളർന്ന തിരുമേനിക്ക് വൈദഗ്ദ്ധ്യംപോലെ, ശക്തിയും ധൈര്യവും തികഞ്ഞിരുന്നെന്ന് ആരു് അറിഞ്ഞു! ഈ സമ്മാനം അങ്ങു

സ്വീകരിക്കണം. ഇവരം എന്റെ ഓമനസ്സന്താനമാണ്. അവരംക്ക് മാഗ്ഗദർശിയായി, രക്ഷിതാവായി, നാഥനായി അങ്ങു ജീവിക്കണം."

നമ്രാനനയായ യശോധരയുടെ പാണിപല്ലവം ഗ്രഹിച്ചുകൊണ്ട്, സിദ്ധാർത്ഥദേവൻ ഭക്തികൊണ്ടു തലകുനിക്കുന്ന ആ ആരംക്കൂട്ടത്തിലൂടെ കടന്നുപോയി. അചിരേണ അവരുടെ വിവാഹോത്സവം കോലാഹലമായി നടന്നു.

——[o]——

V

പ്രേമത്തിലും സൗന്ദര്യത്തിലും മുഴുകി അവർ കാലം കഴിച്ചു. വേനലിലും, വസന്തത്തിലും, മഴക്കാലത്തും വാഴാൻ മനോഹരങ്ങളായ ഹർമ്മ്യങ്ങരം വെവ്വേറെയുണ്ടായിരുന്നു. സ്വർഗ്ഗത്തെക്കാരം സുന്ദരമായ വിശ്രമവനമെന്ന നവസൗധത്തിൽ ആയിരുന്നു അവരുടെ വാസം. അവിടെ ലാവണ്യവതിയായ ഭാര്യയോടൊന്നിച്ച് ഭോഗസുഖങ്ങളിൽ മുഴുകി കഴിയുമെന്നും ലോകഗുരുവാകാൻ സർവ്വപരിത്യാഗം ചെയ്യാൻ ഇടവരികയില്ലെന്നും ശുദ്ധോദനൻ ആശ്വസിച്ചു. എന്നാലും അസിതയോഗിയുടെ ഭവിഷ്യൽകഥനം അദ്ദേഹത്തെ അസ്വസ്ഥനാക്കി.

സിദ്ധാർത്ഥൻ ഭിക്ഷുവേഷം ധരിച്ചു കൊട്ടാരം വെടിഞ്ഞു പോകുന്നതായി വാത്സല്യവാനായ ആ വന്ദ്യവൃദ്ധൻ സ്വപ്നം കണ്ടു. ആ സ്വപ്നം അദ്ദേഹത്തെ

പീഡിപ്പിച്ചു. വിശാലമായ പുഷ്പവാടിക്കു ചുററും ഒരു വമ്പിച്ച കോട്ടമതിൽ കെട്ടിക്കയും, അതിൻെറ മൂന്നു വശത്തും വാതിൽ പണിയിച്ച് അവിടെ ഊർജ്ജിതമായ ഗാർഡ്ഡ നിർത്തുകയും ചെയ്തു. ഒരു നൂറുപേരൊരുമിച്ചാൽ മാത്രം തുറക്കാവുന്നവിധം അത്ര ഊക്കുള്ളതായിരുന്നു വാതിൽ. രാജാവിൻെറ കല്പന കൂടാതെ ഒരു വാതിലിൽ കൂടിയും കുമാരനെ കടത്തി വിട്ടുകൂടെന്നും, ആജ്ഞാലംഘനത്തിനു മരണശിക്ഷയാണു ഫലമെന്നും കഠിനമായ കല്പനയുണ്ടായിരുന്നു. പുറത്തുള്ള ജീവിതമത്സരത്തിന്റെ സങ്കടങ്ങൾ ഇങ്ങനെ കുമാരനെ അറിയിക്കാതെ കഴിക്കാമെന്നു ശുദ്ധോദനൻ വിശ്വസിച്ചു. കുമാരൻെറ മുമ്പിൽ ആടിയും പാടിയും പരിചരിക്കുന്ന ലാവണ്യവതികളായ കുമാരിമാർക്ക് വല്ല സുഖക്കേടുമായാൽ ഉടൻതന്നെ അവിടെനിന്നും അവരെ അറിയാതെ പുറത്തയയ്ക്കണമെന്നും കല്പനയുണ്ടായിരുന്നു. അങ്ങനെ കുറച്ചുകാലം ലോകത്തിലെ ദുഃഖങ്ങൾ അറിയാതെ ദേവൻ യശോധരാദേവിയോടൊത്ത് ആനന്ദത്തിൽ മുഴുകി കഴിച്ചുകൂട്ടി.

അവർക്കൊരു പുത്രനും ജനിച്ചു. ഇനി ത്യാഗത്തിനു വകയില്ലെന്നു ശുദ്ധോദനൻ സന്തോഷിച്ചു. "ഇനി സമാധാനമായി എനിക്കു മരിക്കാമല്ലോ. എന്റെ രാജ്യം രാജോത്തമനായ എൻെറ മകൻ വാണുകൊള്ളും. ഓമനക്കുഞ്ഞിനേയും ഭാര്യയേയും രാജ്യത്തേയും ഉപേക്ഷിച്ച് കുമാരൻ തീർച്ചയായും പോകയില്ല" എന്ന് ആ വൃദ്ധൻ ധ്യാനിച്ചു.

സിദ്ധാർത്ഥദേവനോ? അദ്ദേഹം ആനന്ദിച്ചു. ഭാര്യയേയും പുത്രനേയും സ്നേഹിച്ചു. എന്നാലും ചില രാത്രി

കാലങ്ങളിൽ ചില ചിന്തകളും സ്വപ്നങ്ങളും ഉദയം ചെയ്തു. "ജീവിതത്തിൽ എല്ലാം സുഖമായിരിക്കുമോ? എല്ലാവരും നമ്മെപ്പോലെ സുഖിയ്ക്കുയാണോ? എനിക്കു പുറത്തുപോയി ലോകം കാണണം" ഇങ്ങനെ അദ്ദേഹം ചിന്ത തുടങ്ങി. ഈ പ്രേമംകൊണ്ടുള്ള തടവിൽനിന്നും പുറത്തുപോയി കപിലവാസ്തു കാണണമെന്ന് അദ്ദേഹം തീച്ചയാക്കി. രാജകുമാരന്റെ നിശ്ചയം ശുദ്ധോദനനറിവുകിട്ടി. (കപിലവാസ്തുനഗരം മുഴക്കെ അലങ്കരിച്ചിരിക്കണമെന്നും, വൃദ്ധനോ രോഗിയോ പുറത്തു വന്നു പോകരുതെന്നും അദ്ദേഹം വിളംബരം ചെയ്തു. സ്ത്രീകൾ എല്ലാവരും അലങ്കാരങ്ങൾ അണിഞ്ഞു. വീടുകളെല്ലാം മോടിപിടിപ്പിച്ചു. വാതിൽക്കലെല്ലാം പുഷ്പങ്ങൾ വിതറി. വൃക്ഷങ്ങളിലൊക്കെ കൊടിക്കൂറ തൂക്കി. നഗരം മുഴുവൻ ഒരു പൂവാടിപോലെ പരിശോഭിതമായി. ലോകരെല്ലാം വിശേഷവസ്ത്രങ്ങളണിഞ്ഞു് അവരുടെ നാഥനെ ഉന്മുഖരായി കാത്തുനിന്നു. സ്വന്തം സുതനായ ഛന്ദൻ തെളിക്കുന്ന തേരിലേറി, സിദ്ധാർത്ഥകുമാരൻ എഴുന്നള്ളി. പ്രജകളുടെ 'ജയജയ' ഘോഷം മുഴങ്ങി. 'ലോകം എത്ര മനോഹരമാണ്. കളത്രവും, സന്താനവും, നൃത്തവും, ഗീതവും, കന്യകകളും, ലതകളും, പുഷ്പങ്ങളും—ഹാ! ലോകം മനോഹരംതന്നെ" എന്നു കുമാരൻ ആനന്ദിച്ചു. 'തേർ തെളിയ്ക്കു ഛന്ദാ! എനിക്ക് ഈ സുന്ദരമായ ലോകം കണ്ടു കണ്ടു മതിയായില്ല. ഇതു ഞാൻ മുമ്പേ അറിഞ്ഞില്ലല്ലോ. എനിക്കുവേണ്ടിമാത്രം പ്രയത്നം ചെയ്യുന്ന ഈ ആളുകൾക്ക് എന്നെ [illegible] ഞാൻ എത്ര പരമാനന്ദം. ഞാൻ അവരിൽനിന്നും എന്തിന് അകന്നു

നിൽക്കുന്നു? മുമ്പോട്ടു പോകൂ" എന്നു ദേവൻ അരുളിച്ചെയ്തു.

ആ നഗരത്തിന്റെ കിഴക്കേ ഗോപുരവാതിലിനു സമീപം ആ തൃക്കണ്ണുകൾ എന്താണു കാണുന്നതു്? രാജശാസനം അറിയാത്ത ഒരു പാവം കിഴവൻ ഒരു വടിയൂന്നി വളഞ്ഞുനിന്നു്, തമ്പുരാന്റെ തേർ കണ്ടു്, വിറയ്ക്കുന്ന കൈ നീട്ടി, കുഴിഞ്ഞു താണ കണ്ണു തുറിച്ചു്, ഭിക്ഷ ഇരക്കുകയാണു്. "പെട്ടെന്നു മറഞ്ഞോ! തമ്പുരാൻ കാണരുതു്. പൊന്നുതമ്പുരാന്റെ കല്പനയാണു്" എന്നു് ജനക്കൂട്ടം കിഴവനെ അലട്ടുന്നു.

പക്ഷേ, സിദ്ധാർത്ഥൻ വൃദ്ധനെ കണ്ടുപോയി. ഭിക്ഷ കൊടുക്കൂ ഛന്ദാ! ജനങ്ങൾ—നിങ്ങൾ അയാളെ സഹായിക്കണം. അയാൾക്കു് അവതില്ലല്ലോ" എന്നു ദേവൻ അരുളിച്ചെയ്തു. "ഇനി തിരികെപ്പോകാം. ഇത്ര ദുഃഖകരമായ ഒരു കാഴ്ച ഞാൻ കണ്ടിട്ടില്ല- വയസ്സായാൽ എല്ലാവരും അതുപോലെ ആകുകില്ലേ? കഷ്ടം! ഇതാണോ ഞാൻ മനോഹരമെന്നു കരുതിയ മനുഷ്യജീവിതം" എന്നു ഛന്ദനോടു ചോദിക്കയായി.

ആ കാഴ്ച ഹൃദയത്തിൽ ശക്തിയായി പതിഞ്ഞു. അതുതന്നെ ചിന്തിച്ചും അതുതന്നെ സ്വപ്നം കണ്ടും കാലം കഴിഞ്ഞു. യശോധരയുടെ പരിപാവനമായ സൌന്ദര്യത്തിനും ആ ചിന്തകൾ മാററാൻ സാധിച്ചില്ല.

ആ രാത്രി ശുദ്ധോദനൻ ഏഴു സ്വപ്നങ്ങൾ കണ്ടു. ആകാശം മുട്ടെ ഒരു മണിമാളികയുയന്നെന്നു തോന്നി. അതിന്റെ മേലേ അററത്തെ മേഘം മുട്ടുന്ന നിലയിൽ

സിദ്ധാൎത്ഥദേവൻ നിൽക്കുന്നതു കണ്ടു. ലോകത്തിൻെറ നാനാഭാഗത്തു നിന്നും സൌധത്തിനു ചുററും തിക്കിക്കൂടിയ ജനക്കൂട്ടത്തിലേയ്ക്കു മാണിക്യം, മരതകം, ഗോമേദകം മുതലായ നവരത്നങ്ങൾ അദ്ദേഹം കൈ വിതിൎത്തു വാരി വിതറി. ഈ സ്വപ്നമാണ് ആ വൃദ്ധനെ ഏററവും അസ്വസ്ഥനാക്കിയതു്. ആ വിചിത്രമായ സ്വപ്നത്തിൻെറ അൎത്ഥം എന്തായിരിക്കാം? അതു് വരാൻ പോകുന്ന അനൎത്ഥങ്ങൾക്കൊരു സൂചനപോലെ തോന്നി.

അങ്ങനെ ഇരിക്കെ ഒരു വൃദ്ധയോഗി അവിടെ ആഗതനായി. "വ്യസനിക്കരുതു്, സ്വപ്നങ്ങൾ ഏഴും ഒരേ സംഗതി വെളിവാക്കുകയാണ്. അവിടുത്തെ പുത്രൻ സൎവ്വസംഗപരിത്യാഗം ചെയ്യും. അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഉപദേശങ്ങളായ രത്നങ്ങൾ ലോകത്തിലെങ്ങും വിതരണം ചെയ്യും. ലോകം സമാധാനവും സന്തുഷ്ടിയും അടയും. അദ്ദേഹത്തെ തടയരുതു്" എന്നു് യോഗിവൎയ്യൻ അരുളിച്ചെയ്തു.

എന്നാൽ, രാജാവിനു പുത്രനെപ്പററിയുള്ള സ്നേഹം കൊണ്ടു് കോട്ടവാതിലിൽ ഗാൎട്ട് ഇട്ടിച്ചു. ദേവൻെറ സകല പെരുമാററവും സൂക്ഷിക്കുന്നതിനു് ആളുകൾ നിയുക്തരായി.

അതിൻെറ ശേഷം സിദ്ധാൎത്ഥകുമാരൻ സൎവ്വദാ ചിന്താമഗ്നനായിരുന്നു. തൻെറ ഇട്ടങ്ങിയ കൂടുവിട്ടു സുഖവും ദുഃഖവും കലൎന്നു് വെളിച്ചവും ഇരുളും നിറഞ്ഞുള്ള യഥാൎത്ഥ ലോകജീവിതം കാണണമെന്നു് അദ്ദേഹത്തിനു് അഗ്രഹം വൎദ്ധിച്ചു. അലങ്കരിക്കാത്ത നഗരവും, സ്വാധാ

രണ വേഷത്തിലുള്ള ആളുകളേയും കാണണമെന്നു തോന്നി.

രാജകീയഭൂഷണങ്ങൾ കൂടാതെ സാധാരണ ജനങ്ങളുടെ ഇടയിൽ കാൽനടയായി പോകുന്നതിന് അച്ഛനോട് അനുവാദം ചോദിച്ചു. സ്നേഹാകുലനായ വൃദ്ധൻ സമ്മതമില്ലാതെ സമ്മതിച്ചു. അങ്ങനെ ഒരു ദിവസം ഛന്ദൻ മുതലായ ചില സേവകന്മാരോടൊത്ത് ദരിദ്രരായ ജനങ്ങളുടെ ജീവിതരീതി കാണാൻ ദേവൻ നഗരത്തിലേയ്ക്കു പോയി. കണ്ട കാഴ്ചയിലെല്ലാം അദ്ദേഹത്തിനു രസം തോന്നി. പ്രയത്നംചെയ്തു തൃപ്തിയടഞ്ഞു ജീവിക്കുന്നത് അധ്യാപനം ചെയ്തും അധ്യയനം ചെയ്തും ജീവിക്കുന്നതിനെക്കാൾ നല്ലതാണെന്നു തോന്നി. സാമാന്യജനങ്ങൾ രാജകുമാരന്മാരെക്കാൾ സന്തുഷ്ടരാണെന്നും അദ്ദേഹം വിശ്വസിച്ചു.

പക്ഷേ, ആ തെക്കേ കോട്ടവാതിലിനുസമീപം ഹൃദയം ഉരുകുന്ന ഒരു കാഴ്ച കണ്ടു. മഹാരോഗം പിടിച്ച ഒരു പാവം താഴെക്കിടന്നു തേങ്ങിക്കരയുന്നു. "എന്നെ എന്റെ കുടിലിലേയ്ക്കാക്കിയേക്കണേ! എന്റെ മാളോരേ! ഒരു മൂലയിൽ കിടന്നു ചത്തോട്ടെ" എന്നവൻ കരഞ്ഞു പറഞ്ഞു.

സിദ്ധാർത്ഥകുമാരൻ സംഭ്രമിച്ച് അടുത്തു ചെന്നു താഴെയിരുന്ന് ആ പാവത്തിന്റെ തലയെടുത്തു മടിയിൽ വച്ചു ചോദിക്കയാണ്: —'ഛന്ദാ! എന്തൊരു ദീനമായ കാഴ്ചയാണിത്. ഈ മാതിരി രോഗം വല്ലവർക്കും വരുമോ?' 'അവനെ ശുശ്രൂഷിക്കയാണെങ്കിൽ തിരുമേനിക്കുപോലും പടർന്നുപററുന്ന രോഗമാണിത്. നമുക്ക് അവനെ അവന്റെ

വീട്ടിലാക്കാം' എന്നു ഛന്ദൻ മറുപടി പറഞ്ഞു. രാജകുമാരൻ ചിന്ത തുടങ്ങി. "എല്ലാവരും രോഗം ഭയന്നു പാർക്കുകയാണ്. അങ്ങനെ മരണവും വരുന്നു. എന്റെയും എല്ലാവരുടെയും ഗതി ഇതുതന്നെ. ഇതിന് എന്തു ചെയ്യണമെന്നു കൊട്ടാരത്തിൽ ചെന്നാലോചിക്കണം."

അങ്ങനെ കൊട്ടാരത്തിലേയ്ക്കു തിരിച്ചു. എന്നാൽ പടിഞ്ഞാറേക്കോട്ടവാതിലിൽ മറ്റൊരു കാഴ്ച കണ്ടു രാജകുമാരൻ ഞെട്ടിപ്പോയി. കുറച്ചുപേർ കരഞ്ഞുകൊണ്ട് ഒരു ശവശരീരം തണ്ടിലേററി ചുടലയിലേയ്ക്കു ചുമന്നുപോകുന്നതു കണ്ടു. ശവത്തിന്റെ മേൽ പുഷ്പങ്ങൾ വിതറിയിരുന്നു. എങ്കിലും അളുകൾ ചുററും നടന്നു നിലവിളിച്ചു കരയുന്നുണ്ടായിരുന്നു.

"ഇതേ! ഒരു ശവം വരുന്നു. ഇങ്ങനെ എല്ലാവർക്കും മരണം വരും. യുവാവും, വൃദ്ധനും, ദരിദ്രനും, ധനികനും ആരും അതിൽ നിന്നു മുക്തനല്ല" എന്നു ഛന്ദൻ പറഞ്ഞു. "അഹോ! കഷ്ടം! എത്ര ശോചിയ്യമാണു ലോകം! മനുഷ്യർക്ക് ആകമാനം ആശ്വാസത്തിന് എന്തൊരു വകയുള്ളു? ഭാഗ്യവാന്മാർക്കും രോഗവും മരണവും വന്നുകൂടുമല്ലോ. എന്റെ കണ്ണു മൂടി മറച്ചിരുന്ന മൂടുപടം എന്നെന്നേയ്ക്കും നീങ്ങിപ്പോയി. ഈ സങ്കടം നീങ്ങാൻ എനിക്കു യത്നിക്കണം" എന്നു കൊട്ടാരത്തിലേയ്ക്കു വീണ്ടും തിരിച്ചു. വീണ്ടും വടക്കേക്കോട്ടവാതിലിനു സമീപം വേറൊരു കാഴ്ച കണ്ടു. ഒരു സന്ന്യാസി കടന്നുപോകയാണ്. പ്രകാശംതിളങ്ങുന്ന കണ്ണുകൾ—അടിയുറച്ച ചുവടുവയ്പ്—കൈയിൽ ഒരു ഭിക്ഷാപാത്രം—ഏഴു മുട്ടുള്ള ഒരു വടി—അങ്ങനെയാണ് അയാളുടെ പോക്ക്. പക്ഷേ സംപൂർണ്ണസംതൃപ്തി

അ മുഖത്തു കളിയാടി. 'ഞാൻ മോക്ഷത്തിലേയ്ക്കു വഴി നോക്കുകയാണ്' എന്നായിരുന്നു, എവിടെപ്പോകുന്നു എന്ന ചോദ്യത്തിന് സന്ന്യാസിയുടെ മറുപടി.

'ഞാനും അതു തന്നെയാണു തേടുന്നതു്' എന്നു സിദ്ധാർത്ഥൻ തനിയേ ഉച്ചരിച്ചുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിഹാരഹർമ്മ്യമായ തടവിൽ പ്രവേശിച്ചു. ചിന്തിക്കാനും ധ്യാനിക്കാനും അവസാനമായി പരിത്യജിക്കാനുമായി ആ ചെറുതടവിൽ അദ്ദേഹം പ്രവേശിച്ചു.

കൊട്ടാരത്തിൽ സർവ്വത്ര സമാധാനവും സന്തോഷവും ആനന്ദവും തിങ്ങിനിന്നു. യശോധരാദേവിയുടെ വിലാസിനികളായ തോഴിമാർ നൃത്തവും ഗീതവും കഴിഞ്ഞു സുഖനിദ്രയിൽ ആണ്ടു കഴിഞ്ഞു. യശോധരയും ഉറങ്ങി. രാജകുമാരൻ പ്രവേശിച്ച ദേവിയുടെ സമീപത്തിൽ ശയിച്ചു. വരാൻപോകുന്ന വേർപാടിന്റെ ദുഃഖമോർത്തു കിടക്കുമ്പോൾ, ദേവി അനങ്ങിക്കരയുന്നതു കേട്ടു. കാരണം ചോദിച്ചപ്പോൾ പറയുന്നു: "മഞ്ഞുപോലെ വെണ്മയുള്ള ഒരു വലിയ കാള നഗരത്തിലൂടെ എന്റെ നേർക്കോടി വന്നു. അതിന്റെ നെററിയിൽ ഒരു ദിവ്യരത്നം തെളുതെളെ തിളങ്ങുന്നതു കണ്ടു. അടുത്തു ചെന്നു്, ഞാനതിന്റെ കഴുത്തിനു ചുററും കെട്ടിപ്പിടിച്ചു് എങ്ങുമോടിപ്പോകരുതെന്നപേക്ഷിച്ചു. പക്ഷേ, അതു് എന്റെ പിടി തട്ടി ഓടിക്കളഞ്ഞു.

ഇന്ദ്രന്റെ കോവിലിൽ കിളുന്നിന്ന കൊടിമരം മറിഞ്ഞുവീണു തകരുന്നതു കണ്ടു. ഏതോ ലിഖിതം നിറഞ്ഞു നവരത്നം പതിച്ച ഒരു കൊടിക്കൂറ കെട്ടിയ മറെറാരു സ്വർണ്ണധ്വജം ആ സ്ഥാനത്തു കിളുന്നു വന്നു. കാററു വന്നു്

കൊടിക്കൂറ അടിച്ചു വിടിത്തിയപ്പോൾ നാനാജനങ്ങൾ തുരുതുരാ വന്ന് ആ ലിഖിതങ്ങൾ വായിച്ചുതുടങ്ങി. അതിന്റെ അർത്ഥം അറിഞ്ഞു് അവർ ആനന്ദഭരിതരായി. ആകാശത്തുനിന്നും ദിവ്യങ്ങളായ കുസുമങ്ങൾ വീണു കൊടിമരച്ചുവട്ടിൽ ഭൂതലം മൂടി. എല്ലാം എനിക്ക് ഇഷ്ടമായി. പക്ഷേ, ഒടുവിൽ 'സമയമായി' എന്നൊരു നാദം കേൾക്കായി.

ഉടനെ ഞാൻ ഉണന്നെന്നു തോന്നി. എന്റെ അരികിൽ എന്റെ ജീവിതസർവ്വസ്വമായ അങ്ങയെ നോക്കി. അവിടെയെങ്ങും കണ്ടില്ല. ഒരു വെറും വസ്ത്രം മാത്രം അവിടെ അഴിഞ്ഞുകിടപ്പുണ്ട്. ഇതിനെന്താണർത്ഥം? എന്റെ നവരത്നമയമായ പൊന്നരഞ്ഞാൺ അഴിഞ്ഞുപോയി. കൈവളകൾ ഊന്നുപോയി. മുടിയിൽ അണിഞ്ഞ പൂവെല്ലാം വാടി വരണ്ടു താഴെ വീണു. തലയ്ക്കു മീതേ വിളങ്ങിനിന്ന വെൺകൊററക്കുട ഒടിഞ്ഞുപോയി.

ഞാൻ സംഭ്രമിച്ചു നാലുപാടും നോക്കിനിന്നു. ആ കാളയുടെ മന്ദനാദം അകലെയായി കേൾക്കായി. ഇതിനെന്തർത്ഥമാണു ഭഗവാനേ! എന്റെ ഹൃദയം തുടുതുടെ തുടിക്കുന്നല്ലോ. എന്നെയും ഈ പൊന്നോമനക്കുഞ്ഞിനേയും അങ്ങയെ സ്നേഹിക്കുന്ന സകലരേയും അവിടുന്ന് ഉപേക്ഷിച്ചു പോകില്ലല്ലോ. ഒരു വാക്ക് അരുൾചെയ്തു് ആശ്വസിപ്പിക്കണേ ഭഗവാനേ!"

സിദ്ധാർത്ഥദേവൻ ശാന്തമായി ഇങ്ങനെ അരുളിച്ചെയ്തു: "എനിക്കു ദേവിയോടുള്ള സ്നേഹത്തിന് ഒരു കാലം മാററമില്ല. ദേവിയുടെ സ്വപ്നങ്ങൾ, വരാൻ പോകുന്നവയുടെ നിഴലാണെങ്കിലുംതന്നെ എന്റെ പരി

ശുദ്ധപ്രേമം എന്നും ദേവിയിലുണ്ട് എന്നു വിശ്വസിക്കണം. ലോകത്തെ എങ്ങനെ സഹായിക്കാമെന്ന് ഞാൻ ഗാഢമായി ചിന്തിക്കയാണെന്നു ദേവിക്ക് അറിയാം. സമയമാകുമ്പോൾ എനിക്കു പോയേ കഴിയൂ. ഞാൻ പോകുന്നതും ദേവിയെ സ്നേഹിക്കുന്നതുകൊണ്ടാണ്. ഞാൻ യാചിക്കുന്നതു ദേവിക്കുവേണ്ടിയാണ്. എല്ലാ ജീവജാലങ്ങളിലും ദേവിയുടെ ബിംബമാണു ഞാൻ കാണുന്നത്. അതാണ് ഞാൻ സ്നേഹിക്കുന്നതും. സമാശ്വസിച്ചു സുഖമായുറങ്ങുക. ഞാൻ ഉണർന്നിരിക്കാം. ഒന്നു കൂടി ചിന്തിക്കട്ടേ."

യശോധരാദേവിയോടുള്ള യാത്ര ചോദിപ്പ് ഇങ്ങനെ കഴിഞ്ഞു. ഇനിയും അമാന്തിച്ചാൽ ദേവിയോടുള്ള സ്നേഹം അദ്ദേഹത്തിനു പ്രതിബന്ധമായ ഒരു ദുഃബന്ധമായിത്തീരുമെന്നു മനസ്സിലാക്കി. കണ്ണുനീർ പൊഴിച്ച് ദേവി അങ്ങനെ ഉറങ്ങുമ്പോൾ, ചന്ദ്രൻ ഉദിച്ചു കിളിവാതിലിൽക്കൂടി നോക്കിനിന്നു. മകരമാസത്തിലെ മനോഹരനായ പൂർണ്ണചന്ദ്രൻ പൂയത്തോടു ചേർന്നു പരിശോഭിച്ചു.

"ഘോരദുഃഖത്തിലാണ്ട ലോകത്തെക്കരേററുവാൻ
പോരുക ഭഗവാനേ! പോരുക ലോകം പോററാൻ."

എന്നു ദേവഗായകന്മാർ പാടി വിളിക്കുന്നതുപോലെ തോന്നി. ഉറങ്ങുന്ന കാന്തയെ ചുംബിച്ചു യാത്ര പറയാൻ ദേവൻ ആഗ്രഹിച്ചു. അവസാനമായി, ആ ഓമനക്കുഞ്ഞിനെ മെല്ലെയെടുത്തു മാറോടണയ്ക്കാൻ അതിവാഞ്ഛ തോന്നി. ഇല്ല. ദേവൻ അതിനു മുതിർന്നില്ല. അവർ പക്ഷേ ഉണർന്നു കരയുകയാണെങ്കിൽ എങ്ങനെ അവരെ വിട്ടുപോകും?

—•—

സിദ്ധാർത്ഥൻ, യശോധരാദേവിയുടെ കാൽക്കൽ ഭക്തിപൂർവ്വം, വണങ്ങിനിന്നു്, ദേവിക്കു ചുററും മൂന്നു പ്രദക്ഷിണംചെയ്തു. ആ ദേവി അനേക ജന്മങ്ങളിൽ ഭക്തിയോടും സ്നേഹത്തോടും ആരെ ആരാധിച്ചുവോ— ആ പുണ്യാത്മാവു് ധാരയായ് ഒഴുകുന്ന കണ്ണുനീരോടുകൂടി ദേവിയെ നോക്കുകയാണു്. സ്നേഹപൂർണ്ണകുലനായി വീണ്ടും നോക്കുന്നു. അവസാനമായി ഒന്നുകൂടി നോക്കി, പള്ളിയറയുടെ തിരശ്ശീല മെല്ലെ താഴ്ത്തി പുറത്തേയ്ക്കു നടകൊള്ളുന്നു.

ആ തൃക്കാലുകൾ ഇടറുന്നുണ്ടു്. ആ പ്രേമവും ആ സൌന്ദര്യവും ആ ആനന്ദവുമുപേക്ഷിച്ചു് ആ പാദങ്ങൾ എന്തിനു ചലിക്കുന്നു? 'സമയമായി.' ദേവൻ സന്നദ്ധനുമായി. ഹൃദയമോ പൊട്ടിത്തകരുന്നതാണു്.

"ഛന്ദാ! എണ്ണിക്കു. എൻെറ 'കന്ഥക'ത്തെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരൂ. അവസാനമായി എൻെറ ഓമനക്കുതിരമേൽ ഞാൻ സവാരി ചെയ്യട്ടെ" എന്നു് ദേവൻ സൂതനെ ഉണർത്തി. "തിരുമേനിക്കു് എവിടെ എഴുന്നള്ളണം. ഈ രാത്രിയിൽ, ഭാര്യയേയും, കുഞ്ഞിനേയും, അച്ഛനേയും, രാജ്യത്തേയും പിരിഞ്ഞു് എങ്ങോട്ടെഴുന്നള്ളണം" എന്നു് ഛന്ദൻ പരിഭ്രമിച്ചു ചോദ്യമായി.

"ഛന്ദാ, എന്നെ പിമ്പോട്ടു് എന്തിനു പിടിക്കുന്നു. എനിക്കു സമയമായല്ലോ. ഞാൻ പോകട്ടെ" എന്നു ശാന്തമധുരമായി ഭഗവാൻ അരുളിച്ചെയ്തു. സഹിക്കാൻ വയ്യാത്ത ദുഃഖംകൊണ്ടു നെടുവീർപ്പിട്ടുകൊണ്ടു് ഛന്ദൻ കുളിർകല്ലു പാകിയ അശ്വശാലയിലേയ്ക്കു പോയി.

"ഈ പൂട്ടിയ വാതിൽ എല്ലാം കടന്നെങ്ങനെ പോകുന്നു. കാത്തു നിൽക്കുന്ന യുദ്ധവീരന്മാരെ എങ്ങനെ കടക്കുന്നു" എന്നു ചന്ദ്രൻ ചിന്ത തുടങ്ങി. ഭഗവാന്റെ വിശ്വസ്തനായ ഭൃത്യൻ എന്തിനു ഭ്രമിക്കുന്നു? 'സമയമായി.' ഭഗവാനു കടന്നുപോകാൻ വിഷമമുണ്ടോ? ആ വാതിലുകൾ തനിയേ തുറന്നുനിന്നു. കാവൽക്കാർ നിന്ന നിലയ്ക്കു് ഉറങ്ങിനിന്നു. സിദ്ധാർത്ഥകുമാരൻ കുതിരപ്പുറത്തു നിശ്ശബ്ദമായി കടന്നുപോയി. ചന്ദ്രൻ മാത്രം അനുഗമിച്ചു. സർവ്വവും ശാന്തമായി നിശ്ശബ്ദമായിരുന്നു. സാധാരണമായി കൽത്തളത്തിൽ 'ചടചടാ' പ്രൗഢനാദം കിളത്തിയിരുന്ന കന്ഥകത്തിന്റെ കുളമ്പുകൾ അന്നു മാർജ്ജാരപാദംപോലെ മൃദുവായി നീങ്ങി. രാജ്യവും രാജധാനിയും, ഭാര്യയേയും കുഞ്ഞിനേയും വെടിഞ്ഞു്, ലോകത്തെ രക്ഷിക്കുമാറാകുവോളം ഭിക്ഷുവായി അലഞ്ഞു തിരിയാൻ പോകുന്ന രാജകുമാരനെ മററാരും കാണുന്നില്ല.

ഈ മഹാത്യാഗം നടന്ന നേരം ലോകമെല്ലാം നിദ്ര ചെയ്തു. പൂർണ്ണചന്ദ്രൻ പ്രസന്നനായി കണ്ടുനിന്നു. 'അതാണു വേണ്ടതു്' എന്നു നക്ഷത്രങ്ങൾ ഇളകിമിന്നി.

VI

കന്ഥകം സിദ്ധാൎത്ഥനെ വഹിച്ച് അതിവേഗത്തിൽ പാഞ്ഞുപോയി. ഹൃദയം നിറഞ്ഞ ദുഃഖംകൊണ്ടു ദേവന്റെ ശിരസ്സു കുനിഞ്ഞുപോയി. ആ വേർപാട് ദേവനെ അളവില്ലാതെ പീഡിപ്പിച്ചു. പക്ഷേ ഭാൎയ്യയും കുഞ്ഞിനും അഛനും ബന്ധുക്കൾക്കുമുണ്ടാകുന്ന ദുഃഖത്തേക്കാൾ എത്രയോ വലുതാണു ലോകത്തിന്റെ സങ്കടങ്ങൾ. അതിന്റെ നിവൃത്തിക്കു വഴി തേടാൻ പോകയല്ലേ?

അങ്ങനെ സഞ്ചരിച്ചു രാത്രിയും കഴിയാറായി. ശുദ്ധോദനന്റെ രാജ്യത്തിനു് അതിരായ് ഒഴുകുന്ന 'അനോമാ' നദിയുടെ തീരത്തിൽ സിദ്ധാൎത്ഥൻ എത്തിച്ചേൎന്നു. പെരുമീൻ ഉദിച്ചു വിളങ്ങി നിന്നു. ഉദിക്കാൻ തുടങ്ങുന്ന സൂൎയ്യന്റെ ആദ്യത്തെ അരുണരശ്മി അനോമയുടെ ഓളത്തിന്മേൽ കുങ്കുമം പൂശിത്തുടങ്ങി.

അവിടെ സിദ്ധാൎത്ഥൻ താഴെയിറങ്ങി, കുതിരയെ വാത്സല്യത്തോടുകൂടി തലോടിക്കൊണ്ടു് ഛന്ദനോടു് ഇപ്രകാരം കനിഞ്ഞരുളിച്ചെയ്തു: "ശുദ്ധോദനന്റെ രാജ്യത്തിന്റെ അതിൎത്തിവരെ നീ എന്നെ പിന്തുടൎന്നു. ഞാൻ അതു് ഒരുകാലവും മറക്കയില്ല. നിനക്കു നിത്യാനന്ദം ഉണ്ടാകട്ടെ! ഈ രത്നാഭരണങ്ങളും, പട്ടാംബരങ്ങളും കൊണ്ടു പൊയ്ക്കൊള്ളുക. എനിക്കു് അവ അവശ്യമില്ല. എന്റെ ഈ കേശഭാരവും എനിക്കിനി അലങ്കാരമല്ല." ഇരുണ്ടു ചുരുണ്ടു് ഓളം തല്ലുന്ന ആ തഴച്ച നീണ്ട വാർകൂന്തൽ വാളുകൊണ്ടു് ഛേദിച്ചു സൎവ്വവും ഛന്ദനെ എല്പിച്ചു പറകയാണു്: "ഛന്ദാ! വ്യസനിക്കരുതെന്നു് അഛ

നോട്ടു പറയണം. എനിക്കു സത്യമായ ബോധം തെളിഞ്ഞു് രാജത്വത്തെ അതിക്രമിച്ചാൽ അജ്ഞനെക്കാണാൻ തിരികെയെത്തും; അന്നു ലോകത്തുള്ള സവ്വരാജ്യങ്ങളും എൻെറ സ്വന്തമായിരിക്കും. ലോകമെല്ലാം രക്ഷിക്കുവാനാണു് ഞാൻ ലോകമുപേക്ഷിച്ചതു്." സിദ്ധാത്ഥദേവൻ പിന്നെ അവിടെ നിലകൊള്ളാതെ വനത്തിലേയ്ക്കു നടന്നു പോയി. മഹാത്ഭുതം! ഈ നിമിഷംവരെ സവ്വസൌഭാഗ്യം തികഞ്ഞ ഒരു രാജകുമാരൻ. ഇപ്പൊളോ? ഏകാകിയായ ഒരു പരിവ്രാജകൻ—ഒരു വെറും ഭിക്ഷു! ഭഗവാൻ ലോകത്തിനു മോക്ഷമാഗ്ഗം തിരയുകയാണു്.

ഛന്ദൻ നിലവിളിച്ചു കരഞ്ഞുകൊണ്ടു് കന്ഥകത്തെ മുൻനടത്തി തിരിച്ചുപോന്നു. ആ വാത്സല്യനിധിയായ നാഥൻെറ ആഭരണവും ഖഡ്ഗവും കേശവുമാണു് ഇപ്പോൾ ആ സാധുമൃഗത്തിൻെറ ചുമട്ടു്.

ആ ദൂതൻ തിരിച്ചെത്തിയപ്പോൾ കൊട്ടാരത്തിൽ മുറവിളിയായി. പക്ഷേ, ഇതു വരാൻപോകുന്നെന്നു സകലവേരും അറിഞ്ഞിരുന്നല്ലോ. പിന്നെന്തിനു കരയുന്നു? ആ ഗുണനിധിയുടെ വേർപാടു് ഒരു നിമിഷം പൊറുക്കുമോ ഭഗവാനേ! നിങ്ങളെ രക്ഷിക്കാനായി നിങ്ങളെ ഉപേക്ഷിച്ചതാണു്.

യശോധരാദേവി ആഭരണങ്ങൾ അഴിച്ചുതള്ളി; പട്ടാംബരങ്ങൾ ഉപേക്ഷിച്ചു. "ഞാൻ ഒരു വിധവയാണു്, എനിക്കൊരു വിധവയുടെ വേഷം മതി. എന്നെയും ലോകത്തെയും രക്ഷിക്കുവാൻ ദേവൻ ബുദ്ധനായി തിരിച്ചുവരണേ എന്നു പ്രാത്ഥിച്ചുകൊണ്ടു ഞാൻ ജീവിച്ചുകൊള്ളാം."

ലോകത്തുള്ള സകലരോടുമുള്ള പരമമായ സ്നേഹമാണ് ഈ ത്യാഗത്തിനു കാരണമെന്നു ദേവിക്കു ബോധ്യമായി. ആ മഹാരംഭത്തിൽ നിന്നും അദ്ദേഹത്തെ പിൻമാററാൻ ദേവി ശ്രമിക്കയില്ല. ലോകരക്ഷിതാവാണു ഭഗവാനെന്നു ദേവിയുടെ അന്തർനേത്രങ്ങൾ ദർശിച്ചു. "എത്രകാലം ഞാൻ അവിടുത്തെ സ്നേഹപൂർവം ആരാധിച്ചു. ഇന്നും അവിടുന്ന് ആരാധ്യനാണ്. അത്യുന്നതമായ അവിടുത്തെ ലക്ഷ്യം എത്തിച്ചേർന്നാൽ ഞാൻ അവിടുത്തെ അനുഗമിക്കാം" എന്നു കൈകൾ കൂപ്പി ദേവി അരുൾചെയ്തു.

മനോഹരയായ യശോധര ജീവിതസുഖത്തിൽനിന്നു പിൻവാങ്ങി ഒരു വിധവയുടെ ജീവിതം നയിച്ചു. പുത്രനായ രാഹുലനും പിതാവിലുള്ള സ്നേഹവും ഭക്തിയുമൊരുമിച്ചു വളർന്നുവന്നു.

——(o)——

VII

ഭിക്ഷയ്ക്കു കയ്യിൽ മരയോടുമേന്തി, പെരുവഴിനീളെ വെറും ഒരു ഭിക്ഷുവായി സിദ്ധാർത്ഥൻ അങ്ങനെ നടകൊണ്ടു. അദ്ദേഹം ബിംബിസാര രാജാവിൻെറ രാജ്യത്തിൽ എത്തിച്ചേർന്നു. ഒരു ദിവസം തലസ്ഥാനനഗരിയിൽ പ്രവേശിച്ച്, ഒരു വേലക്കാരൻെറ വീട്ടിൻെറ മുമ്പിൽ പതിവുപോലെ തലകുനിച്ച് ആഹാരം യാചിച്ചുനിന്നു. കണ്ടവരൊക്കെ ഈ പുണ്യപുരുഷൻ ആരാണെന്നത്ഭുതപ്പെട്ടു; ആ പ്രകാശം നിറയുന്ന മുഖവും പ്രൌഢമായ നോട്ടവും

അവരെ ആകർഷിച്ചു. ഉയന്ന ഒരു കുലത്തിലാണ് ജനന മെന്ന് ആ ആകൃതി വെളിപ്പെടുത്തി. മണ്ഡനംചെയ്തു വെളുപ്പിക്കേണ്ടതല്ല, ഒരു പൊൻകിരീടംകൊണ്ടലങ്കരിക്കേണ്ടതാണ് ആ ശിരസ്സെന്ന് ആ നിവന്നുള്ള നടതന്നെ വെളിവാക്കി. ആ ഭിക്ഷാപാത്രമോ? പെട്ടെന്നു നിറഞ്ഞു. കാണുന്ന സ്ത്രീകളെല്ലാം വീട്ടിനുള്ളിൽ ഓടിയെത്തി, അവിടെയുള്ള അപ്പമോ പഴമോ ഉടൻ കൊണ്ടു നൽകുകയായി. "എൻെറ കുഞ്ഞിനെ ഒന്നനുഗ്രഹിക്കണേ! ഭഗവാനേ!" എന്ന് വാത്സല്യം നിറഞ്ഞ അമ്മമാർ കുഞ്ഞുങ്ങളെ എടുത്തു നീട്ടി. ആ ദിവ്യനായ 'ശ്രമണ'ൻെറ വസ്ത്രത്തിൻെറ വക്കു തൊട്ടു കൈകൂപ്പി വൃദ്ധകൾ കൃതാർത്ഥകളായി.

ജനങ്ങളെല്ലാം തെളിഞ്ഞു നൽകിയ ഭക്ഷണം കഴിക്കാൻ നട്ടുച്ചയാകും മുമ്പു നിറഞ്ഞു തുളുമ്പുന്ന ഭിക്ഷാപാത്രവുമായി ദേവൻ അടുത്തുള്ള വനത്തിൽ എത്തിച്ചേരും.

ഒരു തണലുള്ള മരച്ചുവട്ടിൽ ദേവൻ ശാന്തമായ് ഇരിക്കുന്നതു് ഒരുദിവസം ബിംബിസാരരാജാവു കണ്ടുകൂടി. ഒരു ദിവ്യനായ ഭിക്ഷു തലസ്ഥാനത്തെത്തിയിട്ടുണ്ടെന്നു രാജാവ് കേട്ടറിഞ്ഞിരുന്നു. ആ പുണ്യപുരുഷൻെറ ഉപദേശം വാങ്ങാൻ, ധാർമ്മികനായ ബിംബിസാരൻ ഇങ്ങോട്ടു പോന്നതാണ്. രാജാവ് വിനയത്തോടുകൂടി ചോദിച്ചു: "എൻെറ പ്രജകളുടെ നന്മയ്ക്കായി വന്നിരിക്കുന്ന അങ്ങ് ആരാണാവോ? അവിടുത്തെ കുലത്തിൻെറ മഹിമ ആകൃതി വെളിപ്പെടുത്തുന്നു. അങ്ങേക്കൊരു വസതിയില്ലെങ്കിൽ എന്നോടൊരുമിച്ചു പോരാമല്ലോ. എൻെറ രാജ്യസുഖം പങ്കുകൊള്ളാമല്ലോ." മധുരമായി മന്ദഹസിച്ചു ബോധി

സത്വൻ പറയുന്നു: ‘‘എനിക്ക് രാജ്യഭാരത്തിൽ ഇച്ഛയു ണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ രാജ്യവും വിഭവങ്ങളും എനിക്കും ഉണ്ടാ യിരുന്നു. ഞാൻ അലൌകികങ്ങളായ വിഭവങ്ങൾ തേടുക യാണ്. ഞാൻ സത്യത്തെ അന്വേഷിക്കയാണ്. ദുഃഖ ത്തിൽനിന്നും, രോഗഭയത്തിൽനിന്നും, മരണത്തിൽ നിന്നും മനുഷ്യരെ മോചിപ്പിക്കാനുള്ള വഴിയാണു ഞാൻ തിരയുന്നത്. അങ്ങു സമാധാനമായി എഴുന്ന ള്ളണം. ഞാൻ ഇങ്ങനെ അലയട്ടേ.” ഇതു കേട്ട് ബിംബിസാരൻ ഇങ്ങനെ അപേക്ഷിച്ചു: ‘‘അവിടുന്ന് തിരയുന്നതു കണ്ടുകഴിഞ്ഞാൽ, എന്നെയും അറിയി ക്കാൻ കരുണ വേണേ! അവിടുത്തെ ശിഷ്യനായി ഞാൻ കഴിഞ്ഞുകൊള്ളാം.” ‘‘അങ്ങനെയാവാം” എന്നു മറുപടിയരുളി ദേവൻ അവിടെനിന്നും തിരിച്ചു. ‘അലാരൻ’ എന്നും ‘ഉദ്രകൻ’ എന്നും പേരുകേട്ട ധർമ്മോപദേഷ്ടാക്കൾ വാണിരുന്ന വനത്തിലേയ്ക്കു പോ യി. അവരുടെ ശിഷ്യനായി ഉപദേശങ്ങൾ കൈക്കൊ ണ്ടു. പക്ഷേ, ദേവന് തെല്ലുംതന്നെ തൃപ്തിവന്നില്ല.

ദേവാലയങ്ങളിൽ ദേവന്മാർക്കായി ജന്തുക്കളെ ബലി കഴിക്കുന്ന പുരോഹിതന്മാരെക്കണ്ട് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയത്തിൽ സന്താപം നിറഞ്ഞു. ജീവികളുടെ രക്തം ചൊരിഞ്ഞു് ഈശ്വരന്റെ കോപം ശമിപ്പിക്കാൻ ശ്രമിക്കുന്നതു തീർച്ചയായും മൂഢതയാണ് എന്നു ദേവൻ ചിന്തിച്ചു. രക്തംകൊണ്ടു വേണോ പാപം കഴുകുക! ഒരിക്കലുമല്ല; അതു മൂഢതയാണ്; അബദ്ധമാണ്; ദുരിതം ശമിക്കാൻ വഴിയുമല്ല. ദ്വേഷം വെടിഞ്ഞു സർവ്വ ജീവികളേയും സ്നേഹിക്കുക — അതാണു ശരിയായ ബലി. അതാണു ശരിയായ ഭക്തിയും പൂജയും.

ബോധിസത്വന് ആ സ്ഥലത്ത് അടങ്ങിപ്പാക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. അങ്ങനെ, ഉപദേശമാർഗ്ഗങ്ങൾ തേടി 'ഉരുവേലം' എന്ന വനത്തിൽ എത്തി. അവിടെ കഠിനമായി തപംചെയ്യുന്ന അഞ്ചു യോഗിമാരെ കണ്ടെത്തി. അവരുടെ ദൃഢവ്രതത്തിൽ ബഹുമാനം തോന്നി അവരോടു ചേൎന്നു. കായികങ്ങളായ ആശകളെ അടക്കി ശരീരത്തെ ദണ്ഡിച്ച് പീഡിപ്പിക്കുന്ന കഠിനതപസ്സ് അത്യുഗ്രമായ് അനുഷ്ഠിച്ചു. ഒടുവിൽ ആ യോഗിമാർപോലും അത്ഭുതപ്പെട്ട്, അദ്ദേഹത്തെ ഗുരുവായി വരിച്ചു.

അങ്ങനെ തപസ്സുചെയ്ത് ആറുവർഷം 'ഉരുവേല'ത്തിൽ കഴിച്ചുകൂട്ടി. ദിവസേന, ഒററ ഒരു അരിമണിയോ, ചാമയരിയോ മാത്രം കഴിച്ച് ദേവൻെറ ശരീരം ഒരസ്ഥികൂടം മാത്രമായി. അങ്ങനെ, ജീവിതവും മരണവും ബന്ധിക്കുന്ന സേതു കടന്നുകൂടാമെന്നും മോക്ഷത്തിലേയ്ക്കുള്ള മാർഗ്ഗമറിയാമെന്നും ദേവൻ വിശ്വസിച്ചു. ലഭിക്കുമെന്നാശിച്ച പരമാൎത്ഥബോധം ലബ്ധമായില്ല. ദേവനു തൃപ്തിയുമായില്ല. ഒരുദിവസം ഒരു ഞാവൽമരച്ചുവട്ടിൽ ഇരുന്ന് ഇങ്ങനെ വിചാരിച്ചു: "പരമാൎത്ഥമായ മാർഗ്ഗം ഇതായിരിക്കയില്ല; എൻെറ ശരീരം തീരെ ക്ഷീണിച്ചു. ചിന്തചെയ്യാൻ എൻെറ മനസ്സിനു ശക്തിയില്ല. ഉപവാസം മോക്ഷമാർഗ്ഗത്തിൽ എന്നെ നയിച്ചിട്ടില്ല. അന്നപാനങ്ങൾകൊണ്ടു ശരീരം പോഷിപ്പിച്ച് ഇനിയും തിരയുകതന്നെ." ഞാവലിൻെറ ചുവട്ടിൽ നിന്നെണീററ് അരികെയുള്ള ആററിൽ പോയി കുളികഴിച്ചു. വെള്ളത്തിൽ നിന്നു കരയ്ക്കുകയറാൻ കഴിയാത്തവണ്ണം ദേവൻ അത്ര ക്ഷീണിച്ചിരുന്നു.

കാൽ വഴുതി ഉരുണ്ടുവീണു ഗാഢമായ ബോധക്ഷയത്തിൽ ലയിച്ചു. ദേവൻ മരിച്ചുപോയെന്നു് ആ പഞ്ചയോഗിമാർ വിശ്വസിച്ചു് ദേവനെ മഹർഷിയെന്നുറച്ചു് ആരാധിച്ചിട്ടു പോയി. ഭഗവാൻ മെല്ലെ ഉണന്നു് ഒരു മരത്തിന്റെ കീഴിൽ തീരെത്തളന്നു കിടക്കയാണു്. ആ കിടപ്പിലാണു 'സുജാത' എന്ന ഗോപകന്യക കണ്ടെത്തുന്നതു്. വല്ല ദിവ്യന്മാക്കും അപ്പിക്കാനായി പ്രത്യേകം പാകംചെയ്ത പായസം അവൾ ഭഗവാനു സമപ്പിച്ചു. ആ പായസം അല്പം കഴിച്ചപ്പോൾ, ദേവന്റെ ശരീരത്തിൽ ഒരു നവചൈതന്യം പ്രവഹിച്ചു. "തിരികെ ലൌകികജീവിതത്തിലേയ്ക്കു പോകുകയാണു്; ഇദ്ദേഹം മഹർഷിയല്ല" എന്നു ഖേദിച്ചുകൊണ്ടു് ആ യോഗിമാർ അഞ്ചുപേരും അദ്ദേഹത്തെ ഉപേക്ഷിച്ചു പിരിഞ്ഞുപോയി.

അവരെ വിട്ടുപോകരുൻ ബോധിസത്വനും തീച്ചയാക്കി. പൂർണ്ണമായ ബോധപ്രകാശം ഉദിക്കുംവരെ തത്വാന്വേഷണം നടത്തുവാൻ സന്നദ്ധനായി നടകൊണ്ടു.

ഒരിക്കൽ, അങ്ങനെ ഭിക്ഷുവായി സഞ്ചരിക്കയായിരുന്നു. അപ്പോൾ കാലുകളുടെ ഒച്ച പുറകിൽ തെരുതെരെ കേൾക്കാറായി. തിരിഞ്ഞുനോക്കിയപ്പോൾ കണ്ടതു് കുറച്ചു് ഇടയന്മാർ ഒരു പററം ആട്ടിനെ അടിച്ചുകൊണ്ടു പെരുവഴിയേ പോകുന്നതാണു്. നല്ല നട്ടുച്ചനേരം. ആ എരിപൊരി വെയിലേററു് ആ സാധുമൃഗങ്ങൾ പിടയ്ക്കുന്നെന്നു തോന്നി. ഈ കൊടുവെയിലത്തു് ആട്ടിനെ അടിച്ചു് എവിടെപ്പോകയാണെന്നു് ബോധിസത്വൻ ചോദിച്ചു. "പൊന്നുതമ്പുരാൻ ഇന്നു

രാത്രി ഒരു യാഗം നടത്തുകയാണ്. അതിൽ ബലി കഴിക്കാൻ ഈ ആടുകളേയും കൊണ്ടു് ഞങ്ങൾ എത്തിച്ചേരണം. അതുകൊണ്ടാണ് ഓടുന്നതു്" എന്നവർ മറുപടി പറഞ്ഞു. അതിൽ ഒരു മുടന്തനായ കുട്ടിയാടു കൂട്ടത്തിൽ ഓടിയെത്താനും, ഇടയന്റെ അടിയേൽക്കാനും ശക്തിയില്ലാതെ കുഴങ്ങിക്കരയുന്നതു്, കരുണാകുലനായ ദേവനു സഹിക്കുന്നില്ല. 'ഞാൻകൂടി വരുന്നു' ണ്ടെന്നു് അരുളിച്ചെയ്തു് ആ കുട്ടിയാടിനെ എടുത്തു ഭഗവാനും ഇടയരൊത്തു ഓടിത്തുടങ്ങി. ആട്ടിൻകുഞ്ഞിനെയെടുത്തു പോകുമ്പോൾ ഒരു സാധുവായ സ്ത്രീ വന്നു കൈതൊഴുതു കണ്ണീർ വാർത്തു പറയുന്നു: "ഇന്നലെ എന്നിൽ അവിടുന്നു് കനിഞ്ഞല്ലോ. എന്റെ വിഷം തീണ്ടിയ കുഞ്ഞിനെ ജീവിപ്പിക്കാൻ അവിടുന്നു പറഞ്ഞ മരുന്നു് ഒരിടത്തും കിട്ടിയില്ല. സ്വന്തമാളുകൾ ചാകാത്ത വീട്ടിലെ കടുകല്ലേ? കടുകുണ്ടു്, സ്വന്തമാളുകൾ ചാകാത്ത വീടില്ല. എന്റെ കുഞ്ഞു മരിച്ചുപോയി. ഒരു നിവൃത്തിയും ഇനിയില്ലേ, ഭഗവാനേ?" "അമ്മേ നിങ്ങൾ എല്ലാവരും അറിയേണ്ട കാര്യമാണ് അറിഞ്ഞതു്. ലോകത്തിൽ ദുഃഖിക്കുന്നതു് നിങ്ങൾ ഒരാൾ മാത്രമല്ല. ഇന്നലെ എന്നോടപേക്ഷിച്ചപ്പോൾ തന്നെ ആ കുഞ്ഞു മരിച്ചുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. നിങ്ങളുടെ ഉരുകുന്ന മനസ്സിനെ തണുപ്പിക്കാൻ ഞാൻ പറഞ്ഞ ഉപായമാണതു്. ലോകത്തിൽ എല്ലാവർക്കും ദുഃഖത്തിനു വകയുണ്ടു്. ഇതു് ഒരാൾക്കുമാത്രം പിണയുന്ന സങ്കടമല്ല. മരണം വരുത്തുന്ന ദുഃഖം ശമിപ്പിക്കാൻ ഞാൻ തന്നെ വഴിനോക്കുകയാണ്." ഇങ്ങനെ ദേവൻ കരുണാപൂർവ്വം സമാധാനം പറഞ്ഞു. ഇടയരോടൊരുമിച്ചു

ബലി നടക്കുന്ന നഗരത്തിലെത്തി. ആട്ടിൻകുഞ്ഞിനേയും ചുമന്നുപോകുന്ന ആ മഹാത്മാവിന്റെ പ്രകാശം തിളങ്ങുന്ന മുഖം കണ്ടു നഗരവാസികൾ മിഴിച്ചു നിന്നു. ബലി കഴിക്കുന്ന ദേവാലയത്തിൽ ആട്ടിൻകുട്ടത്തോടൊത്തു കടന്നുപോകാൻ കാരണമെന്തെന്നു് അറിഞ്ഞുകൊള്ളാൻ ഉത്സുകരായ ജനങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തെ പിന്തുടൎന്നു.

എല്ലാവരും ദേവാലയത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു. അവിടെ മഹാരാജാവു് എഴുന്നള്ളിയിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാൎശ്വത്തിൽ പുരോഹിതന്മാർ നിലകൊള്ളുന്നു. വെളുത്തു നേൎത്തുള്ള വസ്ത്രം ധരിച്ചു്, മൂൎച്ചയേറുന്ന കരിങ്കത്തിയുമായി, കത്തിക്കാളുന്ന തീക്കുണ്ഡത്തിനു മുമ്പിൽ, കുരുതിയ്ക്കായുരുങ്ങിനിന്നു വേദമന്ത്രം ഓതുന്ന ആ ഹിംസകരുടെ മുമ്പിൽ ദേവൻ പ്രവേശിച്ചു് വലം കൈയുയൎത്തി 'അരുതു്'' എന്നു പറഞ്ഞു്, ആ കുരുതിക്കുററിയിൽ ബന്ധിച്ചിരുന്ന മൃഗത്തെ അഴിച്ചുവിട്ടു. ദേവനെ തടയാൻ ആരുംതന്നെ മുതിൎന്നില്ല. സകലരും സ്തബ്ധരായി നിന്നുതേയുള്ളു. ആ ശാന്ത ഗംഭീരമായ സ്വരം ഒന്നുകൂടി ഉയൎന്നു. അനുകമ്പയും കരുണയും സ്ഫുരിക്കുന്ന തൃക്കണ്ണുകൾകൊണ്ടു രാജാവിനെ നോക്കി ഇങ്ങനെ അരുളിച്ചെയ്തു: "ഒരുകാലവും കൊല്ലരുതു്. ജീവിപ്പിക്കാൻ ശക്തിയില്ലെങ്കിൽ, ഒരിക്കലും കൊല്ലരുതു്., ഈ കൊച്ചുമൃഗങ്ങൾ നമ്മെപ്പോലെ ജീവിതത്തെ സ്നേഹിക്കുന്നു. ആ സാധുക്കളുടെ രക്തമുണ്ടോ അങ്ങയുടെ പാപത്തെ കഴുകുന്നു? ഒരിക്കലുമില്ല. ജീവിതം കൊതിക്കുന്ന ഈ ജീവികൾ, കരുണയില്ലാത്ത ദേവന്മാരെ എങ്ങനെ പ്രസാദി

ച്ചിക്കും? കാരുണ്യം യാചിക്കുന്ന ഈ ഉത്തമപ്രാണികളോടു കരുണയില്ലാത്ത മനുഷ്യനാണോ ഈശ്വരനോടു കരുണയ്ക്കു് അപേക്ഷിക്കുക? പാപങ്ങൾ പൊറുക്കാൻ യാചിക്കുക! കഷ്ടം! ഈ പ്രാണികൾ അങ്ങയിൽ വിശ്വസിക്കുന്നു. അങ്ങയ്ക്കു പാനം ചെയ്യാൻ പാൽ തരുന്നു. അങ്ങയുടെ കമ്പിളിക്കു രോമം തരുന്നു. അങ്ങയെ ഈശ്വരനെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു. അങ്ങോ! അഹോ! കഷ്ടം! ദയയ്ക്കു യാചിക്കുന്ന അങ്ങു തന്നെ ആദ്യം ദയ കാണിക്കൂ."

രാജാവു് അത്ഭുതപ്പെട്ടു് അടുത്തു ചെന്നു് ആ ഘോരകർമ്മം കൈയുയർത്തി നിഷേധിച്ച പുരോഹിതനെ തടയുന്നു. വൈദികന്മാർ ലജ്ജിച്ചു തലതാഴ്ത്തി ആ ചോര പുരണ്ട കത്തിയും കയ്യും ഒളിച്ചു പിടിക്കുന്നു.

"സ്നേഹവും അനുകമ്പയും കരുണയും ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ, ജീവിതം എത്ര മനോഹരമായിരുന്നേനെ. ദേവതകൾപോലും ക്രൌര്യദേവതകളല്ല; പ്രേമദേവതകളായിത്തീരും." എന്നു് സിദ്ധാർത്ഥൻ തുടർന്നുപറഞ്ഞു.

ബോധിസത്വന്റെ വചനം അത്ര ശാന്തവും മധുരവും യുക്തിയുക്തവുമായിരുന്നു. പുരോഹിതന്മാർ ഉടൻ ഹോമാഗ്നി കെട്ടുത്തി. മേലാൽ ആ രാജ്യത്തു് ദേവന്മാർക്കു് രക്തബലി കൊടുത്തുപോകരുതെന്നു മഹാരാജാവു് നാടുമുഴുക്കെ വിളംബരം ചെയ്തു. ആഹാരത്തിനുപോലും ആ നാട്ടിൽ ജന്തുഹിംസ നിരോധിച്ചു.

അന്നുതൊട്ട് സസ്യങ്ങളും, ധാന്യങ്ങളും, ഫലങ്ങളും പ്രജകൾക്കാകെ ആഹാരമായി.

ധാർമ്മികനായ ബിംബിസാരനാണ് ആ മഹാരാജാവ്. രാജധാനിയിൽ പാർത്ത് തനിക്കും പ്രജകൾക്കും ധർമ്മതത്വം ഉപദേശിക്കുവാൻ രാജാവു പ്രാർത്ഥിച്ചു. ബോധിസത്വൻ ഇങ്ങനെ അരുളിച്ചെയ്തു: "ഇതുവരെയും ഞാൻ എന്റെ ലക്ഷ്യത്തിൽ എത്തിയിട്ടില്ല. അതുകൊണ്ടു ഞാൻ പോകയാണ്. ലൌകികസുഖങ്ങൾ എന്നെ ആകർഷിക്കുന്നില്ല. ഞാൻ പോന്നവഴി പോകട്ടെ. ഇതാ 'ഗയ'യിലേയ്ക്കു നടക്കുകയാണ്. അവിടെ ആ കാട്ടുമരങ്ങളുടെ തണലിൽ, അനേക ജന്മങ്ങളായി ഞാൻ തിരയുന്നതു യാതൊന്നാണോ—അതു കണ്ടുകൂടിയേക്കാം. പട്ടിണി കിടന്നാലും ദേഹം ദണ്ഡിച്ചാലും വേദങ്ങളും ശാസ്ത്രങ്ങളും പുരാണങ്ങളും പഠിച്ചാലും ആ പരിപൂർണ്ണപ്രകാശം കാണാൻ കിട്ടുകയില്ല. അതു് അന്തരാത്മാവിനെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്ന ആ മഹാജ്യോതിസ്സിൽനിന്നും പുറപ്പെടുന്നതാണ്. അതൊന്നു കാണാനാണു ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നതു്. അസംഖ്യം ജന്മങ്ങളിൽ ഞാൻ ആ വഴി തേടിയിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ ഞാൻ പോകുന്നു. അങ്ങേയ്ക്കു ശുഭം വരട്ടെ! ഇനി അങ്ങു് എന്നെ കാണുമ്പൊളേയ്ക്കു് ഈ ഞാൻ മരിച്ചുപോകാം. പക്ഷേ ബുദ്ധനായി ഞാൻ ജീവിച്ചിരിക്കും." അങ്ങനെ, മിന്നിത്തിളങ്ങുന്ന നക്ഷത്രംപോലെ ബോധിസത്വൻ മെല്ലെ അവിടെനിന്നു മറയുന്നു.

VIII

അങ്ങനെ ബോധിസത്വൻ നടന്നുപോയി. ഭഗവാനു നടന്നുപോകാൻ ദേവകൾ പൂക്കൾ പൊഴിച്ചുപോലും. വഴിയരികിലുള്ള മരങ്ങളെല്ലാം ദേവനു തണലായി കവരങ്ങൾ ചായ്ച്ചുപോലും. അദ്ദേഹം ഗയയിൽ എത്തി.

അവിടെ, ദർഭപ്പുല്ല് ഉണക്കി നിന്നിരുന്ന 'സ്വസ്തികൻ' നൽകിയ ദർഭ വിരിച്ച് ദേവൻ ആസനം ഉറപ്പിച്ച്, ധ്യാനത്തിനു മുതിൻ.

വായുവിൽ ദിവ്യമായ ശാന്തത നിറഞ്ഞു. പ്രകൃതി മുഴുവൻ നിശ്ശബ്ദമായി നിന്നു. ഇലച്ചിലുകൾ ഉലഞ്ഞില്ല. വണ്ടുപോലും മുരണ്ടില്ല. ദേവൻ ഒരു അഗാധമായ സമാധിയിൽ ലയിച്ചു.

ദുഷ്ടഭൂതമായ "മാരൻ" മാത്രം വിഷമിച്ചുവശായി. അവൻെറ കോട്ട തകൻപോയെന്നും, മനുഷ്യരുടെ മേൽ അവനുള്ള ശക്തി ക്ഷയിച്ചുപോയെന്നും ആ ദുർഭൂതം സ്വപ്നം കണ്ടു. "എൻെറ ദുഷ്ടശക്തികളായ പടകളൊക്കെ പോരിനു പുറപ്പെടട്ടേ. ആ ബോധിവൃക്ഷച്ചുവട്ടിൽ ഇരിക്കുന്ന മഹാത്മാവിനെ വളയട്ടേ. ദ്വേഷം, വികാരം, കാമം മുതലായ സർവായുധങ്ങളും പ്രയോഗിക്കിൻ. പ്രബോധം പ്രാപിക്കാൻ പോകുന്ന ആ മഹാത്മാവിനെ തുരത്തുവിൻ" എന്നു് മാരൻെറ ഉന്നജ്ജിതമായ കല്പനകൾ പുറപ്പെട്ടു. ആ പെരുംപട മാരനെ പിന്തുടൻ ദേവനെ ആക്രമിച്ചു. ദ്വേഷവും ഭയവും പ്രലോഭനവുമാകുന്ന ക്രൂരമൃഗങ്ങൾ ദേവനെ

ഏശിയില്ല. എല്ലാം വിഫലമായി. നേക്കേറിഞ്ഞ കരിങ്കല്ലുകൾ പുഷ്പങ്ങളായി മാറിപോലും. കോരിച്ചൊരിഞ്ഞ ചെന്തീജ്വാല കുളിർകാന്തിയായി വന്നു വീണു. മാരൻ തൻെറ അതിസുന്ദരികളായ പുത്രിമാരെ അയച്ചു. അവരിൽ ഒരുവൾ യശോധരയുടെ രൂപത്തിൽ ദേവൻെറ മുമ്പിൽ കരയാൻ തുടങ്ങി. അതുവെറും മായാവിദ്യയാണെന്നു ഭഗവാനു മനസ്സിലായി. ധൈര്യമായി, അവളെ ആട്ടിപ്പായിച്ചു. ഉടൻ ഒരു വിലാപനാദം വായുവിൽ മുഴങ്ങി. മാരനും പടയും തോററു മണ്ടി.

വീണ്ടും എങ്ങും ഒരു നിശ്ശബ്ദത വ്യാപിച്ചു. രാത്രിയുടെ ആദ്യയാമവും വന്നു. ക്രമേണ ഭഗവാൻെറ ഉൾക്കണ്ണു മൂടിയ ഒരു മറ മാറി. മുമ്പു കഴിഞ്ഞ ജന്മങ്ങളുടെ ഉണർവുണ്ടായി. മീനായും കിളിയായും മാനായും പാമ്പായും മനുഷ്യനായുമുള്ള ഭഗവാൻെറ ജന്മങ്ങൾ തെളിഞ്ഞുകണ്ടു. ഭഗവാൻെറ അനുകമ്പകൊണ്ടു തൻെറ അവയവങ്ങളും കണ്ണുകളും ഭാര്യയേയും കുഞ്ഞുങ്ങളേയും ശരീരവുംപോലും ത്യാഗം ചെയ്തതും ഓരോ ജന്മംതോറും മേലേ മേലേ ഉയർന്നതും ഉയരുന്നതും ഓരോന്നായി വെളിവായി.

രാത്രിയുടെ മദ്ധ്യയാമത്തിൽ അന്തർനേത്രങ്ങളുടെ ആവരണം വീണ്ടും ഒന്നു ദൂരെ മാറി. ലോകത്തിൻെറ വർത്തമാനവും ഭൂതവും ഭവിഷ്യത്തും വെളിവായിക്കണ്ടു. ജീവിതത്തിൻെറ ഇരുളും വെളിവും ആ ദിവ്യദൃഷ്ടിക്കു മുമ്പിൽ തെളിഞ്ഞു.

പ്രഭാതശംഖം മുഴങ്ങുന്ന രാത്രിയുടെ അന്ത്യയാമത്തിൽ ലോകമെല്ലാം അതിഗാഢമായി ഉറങ്ങുമ്പോൾ

നിർവ്വാണപഥം തെളിക്കുന്ന ആ പ്രബോധം—സംസാരദുഃഖത്തിന്റെ മഹാരഹസ്യം—ആ നാലു പരമസത്യങ്ങൾ ഭഗവാന്റെ ബുദ്ധിയിൽ ഉദയംചെയ്തു. ദർശനം മൂടിയ മറകൾ എല്ലാം മാഞ്ഞുപോയി. ആ ദീർഘമായ അന്വേഷണം അവസാനിച്ചു. ഭഗവാൻ ഇതേ! ബുദ്ധനായി—സർവ്വജ്ഞനായി—തഥാഗതനായി വിജയിച്ചരുളുന്നു. ആ പ്രകാശമാനമായ പ്രഭാതത്തിൽ ലോകം എന്തിന് ആനന്ദിക്കുന്നു? പ്രകൃതി എന്തിനു പുഞ്ചിരിക്കൊള്ളുന്നു? കിളികൾ എല്ലാം പാടിപ്പറന്നു. മൃഗങ്ങളെല്ലാം സംശാന്തമായി. കുസുമങ്ങൾ മനോമോഹനമായ സുഗന്ധം ചൊരിഞ്ഞു.

"ദുഃഖിച്ചു കേഴുന്നവരറിഞ്ഞു സന്തോഷിപ്പിൻ
അക്കൃപാകരൻ ബുദ്ധഭഗവാനുണർന്നല്ലോ!
കാതുള്ളോർ ശ്രവിക്കുവിൻ! കാൺവിൻ കണ്ണുള്ളവർ
ആതുരരായ ലോകരാകവേ രക്ഷപ്പെടിൻ!"

എന്ന് അശരീരി കേൾക്കായി. വൈശാഖമാസത്തിലെ പൌർണ്ണമിനാളിലെ പ്രഭാതതാരം ഉദിച്ചുനിന്നു.

സർവ്വജ്ഞനായ ബുദ്ധഭഗവാൻ ദർഭാസനത്തിൽ നിന്ന് എഴുന്നേററ് ആ ദീർഘങ്ങളായ ഭുജങ്ങൾ ഉയർത്തി ലോകത്തെ അനുഗ്രഹിച്ചു.

അങ്ങനെ നിരാഹാരനായി ഏഴ് ആഴ്ചവട്ടം ഭഗവാൻ സമാധിയിൽ മുഴുകി ഇരുന്നുപോയി. ലോകങ്ങളെല്ലാം പ്രസന്നമായി തോന്നി. പൂനിലാവുതിരുന്ന ദിവ്യാനനം ഉയർത്തി ആ ലോകഗുരു ലോകരക്ഷാർത്ഥം എഴുന്നേററു.

—;0;—

IX

ഏഴേഴു—നാല്പത്തൊൻപതു ദിവസം കഴിഞ്ഞു്, രണ്ടു വണിക്കുകൾ ആ ബോധിവൃക്ഷച്ചുവട്ടിൽ എത്തിച്ചേൎന്നു്, ബുദ്ധഭഗവാനെക്കണ്ടു. ആ പ്രകാശം വിതറുന്ന ശരീരവും, ഉജ്ജ്വലമായ മുഖവും കണ്ടു് അത്ഭുതപ്പെട്ടു. ഭഗവാന്റെ മുമ്പിൽ നമസ്കരിച്ചു് കുറച്ചു് അടയും തേനും അപ്പിച്ചു. ഭഗവാൻ മൌനമായി സ്വീകരിച്ചു ഭക്ഷണം കഴിച്ചു. അതാണു് ബുദ്ധനായ ശേഷം ആദ്യമായി ആസ്വദിച്ച ആഹാരം. വണിക്കുകളെ ആശീൎവ്വദിച്ചു് അവൎക്കു ജ്ഞാനോപദേശംചെയ്തു. അവർ രണ്ടുപേരും—തപസ്സുനും ഭല്ലികനും—ഭഗവാനെ ശരണം പ്രാപിച്ചു് ധൎമ്മോപദേശം സ്വീകരിച്ചു. ഭഗവാന്റെ ശിഷ്യരാകണമെന്നു് അപേക്ഷിച്ചു. അവർ ദേവന്റെ പ്രഥമശിഷ്യന്മാരാകയും ചെയ്തു.

വണിക്കുകൾ പോയ്കഴിഞ്ഞപ്പോൾ തന്റെ ഗഹനമായ ധൎമ്മസിദ്ധാന്തം ലോകത്തിനു മനസ്സിലാകുമോ എന്നു ഭഗവാൻ സംശയിച്ചു. എന്നാലും കാരുണ്യംകൊണ്ടു് ആദ്ദ്നായി ധൎമ്മോപദേശം ചെയ്യാൻ തന്നെ അദ്ദേഹം നിശ്ചയിച്ചു. ആരെയാണു് ആദ്യമേ വഴി കാണിക്കുക? ഭഗവാന്റെ പഴയ ശിഷ്യന്മാരും സുഹൃത്തുക്കളുമായ ആ അഞ്ചു യോഗിമാർ കാശിക്കു് അടുത്തുള്ള "ഹരിണവന"ത്തിൽ തപസ്സു ചെയ്യുകയാണു്. ആ സാധുക്കൾ ഇന്നും സ്വദേഹത്തെ പീഡിപ്പിക്കയാണു്.

തഥാഗതൻ ഹരിണവനത്തിലേയ്ക്കു യാത്രയായി. വഴിയിൽവച്ചു് "ഉപകൻ" എന്ന ജൈനനെ കണ്ടു

ക്കൂടി. ഉപകൻ സിദ്ധാൎത്ഥകുമാരന്റെ ബാല്യമിത്ര മാണ്. ബുദ്ധഭഗവാന്റെ അഭൗമമായ കാന്തി കണ്ടു് ഉപകൻ അത്ഭുതപ്പെട്ടു. "അവിടത്തെ മുഖത്ത് ഇത്ര കാന്തിക്ക് കാരണമെന്തു്. തിരഞ്ഞുപോയ സത്യ ലക്ഷ്യം കണ്ടിരിക്കുമോ?" എന്നു് വിനീതനായി ചോ ദിച്ചു. "നിൎവ്വാണമാൎഗ്ഗം കണ്ടുകഴിഞ്ഞു. "സത്യവും ധൎമ്മവും, ലോകത്തിൽ സ്ഥാപിക്കാനാണ് ഇനി എന്റെ യത്നം" എന്നു ഭഗവാൻ അരുളിച്ചെയ്തു. ഉപ കന് മനസ്സിലായില്ല. അയാൾ തല കുലുക്കി വേറൊരു വഴിക്കു പോയി.

ബുദ്ധൻ നടന്നു. ഹരിണവനത്തിൽ ചെന്നുചേൎന്നു. യോഗിമാർ അഞ്ചുപേരും ദൎഭാസനത്തിൽ ഇരിക്കുന്നതു കണ്ടു. ദേവനെക്കണ്ടു് എഴുന്നേൽക്കരുതെന്നു പണ്ടേ അവർ ഉറച്ചിരുന്നു. ലോകത്തെ സ്നേഹിച്ചു തിരികെ പ്പോയ ദേഹത്തെ എന്തിനു മാനിക്കുന്നു?

ബുദ്ധഭഗവാൻ മുമ്പിൽ വന്നു നിലകൊണ്ടപ്പോൾ അവർ അറിയാതെ എഴുന്നേററുപോയി. അത്ര ദിവ്യ മായ ഒരു ജ്യോതിസ്സു ദേവനിൽ കളിയാടി. എന്നിട്ടും 'ഗൌതമൻ' എന്നും 'സ്നേഹിതൻ' എന്നുമാണ് അ വർ സംബോധനം ചെയ്തതു്.

"ശരീരം ദണ്ഡിച്ചതുകൊണ്ടുമാത്രം മോക്ഷത്തിനു വകയില്ലെന്നും ശരീരം തളൎന്നുപോയാൽ ചിന്തിക്കാൻ സാധിക്കയില്ലെന്നും അദ്ദേഹം അവരോടു് ഉപദേശി ച്ചു. "വിളക്കു കത്തിക്കാൻ എണ്ണയ്ക്കു പകരം വെള്ളം ഒഴിച്ചാൽ ഇരുട്ടത്തുതന്നെ കഴിയേണ്ടി വരും."

അവർ കേൾക്കുവാൻ തയാറാണെന്നു കണ്ടപ്പോൾ ഭഗവാൻ മനോഹരമായ ആദ്യോപദേശം അരുളിച്ചെയ്തു. പിന്നീട്, നാലു പരമസത്യങ്ങൾ ഉപദേശിച്ചു.

ജനനവും മരണവും ആവർത്തിക്കുന്നതായ സംസാരം ദുഃഖമയമാണ്. ആ ദുഃഖത്തിനു കാരണം മനുഷ്യരുടെ സ്വാർത്ഥപരമായ കാമമാണ്. ആ കാമത്തെ നശിപ്പിക്കയോ ആത്മാവിനെ അതിൽനിന്നും മോചിപ്പിക്കയോ വേണം. ആശയെ നശിപ്പിക്കാനുള്ള ഉപായത്തെ അറിയണം. അനന്തരം ബുദ്ധമതതത്വങ്ങളുടെ സംക്ഷേപമായ അഷ്ടാംഗമാർഗ്ഗമുപദേശിച്ചു.

യോഗിമാരുടെ ബുദ്ധനോടുള്ള പരിഭവം മാഞ്ഞുപോയി. അവരെല്ലാം ഒന്നുചേർന്നു ബുദ്ധഭഗവാനു നമോവാകം അരുളി.

"എന്റെ ഉപദേശങ്ങൾ മനസ്സിലായെങ്കിൽ നിങ്ങൾ ഒത്തുനിന്നു പ്രവർത്തിക്കണം. ഒരുമിച്ചാൽ നിങ്ങൾ ശക്തന്മാരാണ്. ഒത്തുനിന്നു ധർമ്മം പരത്തണം. നിങ്ങളെ എന്റെ ശിഷ്യരായി ഞാൻ കൈക്കൊള്ളുന്നു. ധർമ്മം പരത്താൻ നിങ്ങൾവഴി ഒരു സംഘം സ്ഥാപിക്കുകയാണ്."

ആ ശിഷ്യന്മാർ ചേർന്നുനിന്നു് ഇങ്ങനെ ഉച്ചരിച്ചു.

"ശരണം ശരണം ശരണമേ ബുദ്ധൻ,
ശരണം ശരണം ശരണമേ സംഘം,
ശരണം ശരണം ശരണമേ ധർമ്മം."

X

"യശസ്സ്" എന്ന പേരായി കാശിയിലുള്ള ഒരു വണിക്കിന്റെ പുത്രൻ ബുദ്ധനെപ്പററി പറഞ്ഞുകേട്ട് അവിടെയെത്തി അദ്ദേഹത്തിന് ഉപദേശം കൊടുക്കണമെന്ന തഥാഗതനോട് അപേക്ഷിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അച്ഛന്റെ ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു ഭഗവാനെ ക്ഷണിക്കുകയും ചെയ്തു. ഭഗവാൻ സമ്മതിച്ചു. യശസ്സും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാര്യയും അച്ഛനും അമ്മയും ദേവന്റെ ശിഷ്യരായി.

ഭഗവാന്റെ ഉപദേശം കേട്ട്, കൂടുതൽ കൂടുതലായി ജനങ്ങൾ ചുററിക്കൂടി. പലരും ശിഷ്യരായി പരിശുദ്ധജീവിതം നയിക്കാൻ തുടങ്ങി. അസംഖ്യം ആളുകൾ വന്നുകൂടിയതുകൊണ്ട് എല്ലാപേക്കും ഉപദേശം നൽകാൻ ഭഗവാനു കഴിഞ്ഞില്ല. അതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹം ബുദ്ധസന്യാസിമാരോട് ഇങ്ങനെ അരുളിച്ചെയ്തു: "ഭിക്ഷുക്കളായ നിങ്ങൾ എന്റെ ഈ സിദ്ധാന്തങ്ങൾ ജനങ്ങൾക്ക് ഉപദേശിക്കണം. ,മംഗളാദിയായി, മംഗളമധ്യമായി, മംഗളാന്തമായുള്ള എന്റെ ശാസനങ്ങൾ ജനങ്ങൾക്കുപദേശിപ്പിൻ."

അന്നുമുതൽ, ഉത്തരഭാരതത്തിൽ ആകാശം തെളിയുന്ന തുലാമാസത്തിൽ, ഭഗവാന്റെ ധർമ്മം പരത്താൻ ഭഗവാനും ഭിക്ഷുക്കളും നാലുദിക്കിലും പോകുന്ന പതിവായി. അവർ വർഷകാലത്തു തിരികെ ഭഗവാനു ചുററും വന്നുകൂടി പുതിയ പുതിയ ഉപദേശങ്ങൾ സ്വീകരിച്ചു.

ഒരുകാലം ബുദ്ധഭഗവാൻ സഞ്ചരിച്ച്, 'ഉരുവേല' ത്തിൽ എത്തിച്ചേൎന്നു. അവിടെ അഗ്ന്യാരാധകന്മാരായ 'ജടില'ന്മാർ വാണിരുന്നു. അവരുടെ രാജാവു കാശ്യപനാണ്. അദ്ദേഹം തഥാഗതനെപ്പററി കേട്ടിരുന്നു. കാണണമെന്നു കൌതുകവുമുണ്ടായിരുന്നു. തഥാഗതൻ നഗരത്തിലെത്തി കാശ്യപനെക്കണ്ട് ആ ദിവ്യാഗ്നി കത്തുന്ന കോവിലിൽ കിടന്ന് ഉറങ്ങിക്കൊള്ളുവാൻ അനുവാദം ചോദിച്ചു. "അങ്ങു പരിശുദ്ധനായതുകൊണ്ടു ഞാൻ അതു സമ്മതിക്കാം. പക്ഷേ അവിടെ ഒരു സൎപ്പമുണ്ട്. അത് അങ്ങയെ കൊന്നേയ്ക്കും" എന്നായിരുന്നു കാശ്യപൻെറ സമാധാനം. ബുദ്ധദേവൻ പുഞ്ചിരി തൂകി. അവിടെത്തന്നെ കഴിഞ്ഞുകൊള്ളുവാൻ അനുവാദം വാങ്ങി. രാത്രിയിൽ ആ സൎപ്പം വന്നു. പക്ഷേ, ഭഗവാനെ കടിക്കുവാൻ ശക്തിപോരാഞ്ഞു് ഉയൎന്നുവന്ന കോപംകൊണ്ടു തന്നത്താൻ ചത്തുകളഞ്ഞു. ആ ദിവ്യവഹ്നിയും കെട്ടുപോയി.

സാദ്ധിച്ച കാൎയ്യമെല്ലാം രാവിലേ കണ്ടപ്പോൾ, അഗ്നിപൂജയ്ക്കു വേണ്ട സകല ദ്രവ്യവും കാശ്യപൻ ആററിലെറിഞ്ഞു. കാശ്യപനും അദ്ദേഹത്തിൻെറ അനുയായികളും ബുദ്ധഭഗവാൻെറ ശിഷ്യരായി.

അനന്തരം കാശ്യപനോടും ജടിലന്മാരോടും ഒത്തുചേൎന്നു ഭഗവാൻ ബിംബിസാരൻ വാണിരുന്ന മഗധരാജ്യത്തിലെത്തി. ബുദ്ധൻെറ വരവുകേട്ടു ബിംബിസാരൻ സകുടുംബം അദ്ദേഹത്തെ സ്വീകരിച്ചു. അവിടെ മഗധയിൽവെച്ചു ഭഗവാൻ അത്ഭുതകരമായ ഒരു ധൎമ്മോപദേശപ്രവചനം ചെയ്തു.

ഭിക്ഷുക്കളോടൊത്തു കൊട്ടാരത്തിലെത്തി ഭക്ഷണം കഴിക്കണമെന്നുള്ള ബിംബിസാരന്റെ ക്ഷണത്തെ സ്വീകരിച്ചു. ബിംബിസാരൻ പരമാനന്ദം ആസ്വദിച്ചു. "എനിക്ക് അഞ്ചു് അഭിലാഷങ്ങൾ ആയുസ്സിൽ ഉണ്ടായിരുന്നു. ഇന്ന് അഞ്ചും പൂർണ്ണമായി. സർവ്വോത്തമമായ അഞ്ചാമത്തെ ആഗ്രഹം ഭഗവാന്റെ ഉപദേശം കേൾക്കണമെന്നും ധരിക്കണമെന്നും ആയിരുന്നു. അതു് ഇന്നു സാദ്ധ്യമായി. എന്നെയും ശിഷ്യനായി സ്വീകരിക്കണം. ബുദ്ധനാണ് എനിക്കു ശരണം. ധർമ്മമാണ് എനിക്കു ശരണം. സംഘമാണ് എനിക്കു ശരണം" എന്നു ചക്രവർത്തി അറിയിച്ചു. അദ്ദേഹത്തെ ഭഗവാൻ സ്വീകരിച്ച് ആശിസ്സ് അരുളി. "വേണുവനമെന്ന എന്റെ ഉദ്യാനം നഗരത്തിനു വളരെ അടുത്തല്ല, വളരെ അകന്നുമല്ല. തണലുകൊണ്ടും തണുപ്പുകൊണ്ടും അവിടം സുഖകരമാണ്, ആരോഗ്യകരമാണ്. ഭഗവാനും സംഘത്തിനും സുഖമായി വാഴാൻ ആ സ്ഥലം സ്വീകരിക്കണം" എന്നു ചക്രവർത്തി അപേക്ഷിച്ചു. ബുദ്ധഭഗവാൻ മൌനംകൊണ്ടു സമ്മതിച്ചു. അങ്ങനെ വർഷകാലത്തു ഭഗവാനും ഭിക്ഷുക്കളും ധർമ്മവാദവുംചെയ്ത് അവിടെ വസിച്ചു. അക്കാലത്ത് ഒരു മകരമാസത്തിലെ പൌർണ്ണിമനാളിലാണ് ശാരിപുത്രനെന്നു പിൽകാലത്തു പ്രസിദ്ധനായ ശിഷ്യൻ ഭഗവാനെ ദർശിച്ചതു്.

ഒരു ദിവസം അനാഥപിണ്ഡികൻ എന്ന ദാനശീലനായ മഹാധനികൻ 'രാജഗൃഹ'ത്തിൽ വച്ച് ബുദ്ധദേവനെ കണ്ടെത്തി. അദ്ദേഹം പാർത്തിരുന്ന കോലരാജ്യത്തിന്റെ തലസ്ഥാനമായ ശ്രാവസ്തിയിൽ ചെല്ലേണമെന്നു ഭഗവാനോട്ട് അപേക്ഷിച്ചു. അവിടെ ഒരു മഠം തീർത്തു സംഘത്തിനു സമർപ്പിക്കണമെന്ന് അദ്ദേഹം ആഗ്രഹിച്ചു. സ്ഥലം നോക്കി നിശ്ചയിക്കാൻ അനാഥപിണ്ഡികനോടൊത്തു ശാരീപുത്രനെ അയച്ചു. പിന്നീടു ചെന്നുകൊള്ളാമെന്ന് ദേവനും സമ്മതിച്ചു. അന്നാണു ഭഗവാനെ കാണണമെന്ന് അറിയിക്കാൻ വന്ദ്യവൃദ്ധനായ ശുദ്ധോദനന്റെ ദൂതൻ വന്നതു്: "മരിക്കുംമുമ്പേ എന്റെ മകനെ ഒരു കണ്ണു കാണണമെന്ന് ആഗ്രഹമുണ്ട്. മററുള്ളവർക്ക് അങ്ങയുടെ ഉപദേശം കിട്ടിയല്ലോ! അച്ഛനായ എനിക്കും മററു ബന്ധുക്കൾക്കും അതിനു ഭാഗ്യമില്ലേ?" എന്നായിരുന്നു ആ വൃദ്ധന്റെ സന്ദേശം. അങ്ങനെ അനേകം ഭിക്ഷുക്കളോടും മററു ജനങ്ങളോടും കൂടി ദേവൻ കപിലവാസ്തുവിൽ എത്തിച്ചേർന്നു. പുത്രൻ വന്നു നഗരം അടുക്കാറായി എന്നു കേട്ട് ഭഗവാനെ സന്ദർശിക്കുവാൻ ശുദ്ധോദനൻ തേരിലേറി എഴുന്നള്ളി. ശിഷ്യരോടൊത്തു കാൽനടയായി വരുന്ന മകനെക്കണ്ടു. ശുദ്ധോദനൻ തേർ നിർത്തി, തേരിൽനിന്നും ഇറങ്ങി. ആ മഞ്ഞവസ്ത്രം അണിഞ്ഞെങ്കിലും ഒരു രാജകുമാരനെക്കാൾ പ്രകാശിക്കുന്ന ദേവനെക്കണ്ട് അദ്ദേഹം അത്ഭുതപ്പെട്ടു. "എന്റെ പൊന്നുമകനേ! തിരികെപ്പോരിക" എന്നു പറഞ്ഞു കെട്ടിപ്പിടിച്ച് ആശ്ലേഷിക്കുവാൻ അദ്ദേഹത്തിന് ആശ തോന്നി. പക്ഷേ സന്തോഷവും സന്താ

പവുമായുള്ള ആ സമ്മർദ്ദത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിൻെറ നാവ് ഇളകിയില്ല. ഒടുവിൽ പുത്രൻെറ മുമ്പിൽ ഇരുന്നുകൊണ്ടു പറയുന്നു: "അങ്ങയെക്കണ്ടിട്ട് ഇന്നു സംവത്സരം ഏഴായല്ലോ. എത്ര നാളായി എൻെറ ഹൃദയം ആഗ്രഹിക്കുന്ന കാഴ്ചയാണിത്." "എന്നോടുള്ള സ്നേഹംകൊണ്ട് അവിടുത്തെ ഹൃദയം നിറഞ്ഞിരിക്കയാണെന്ന് എനിക്കറിയാം. അവിടുത്തെ പ്രജകൾക്കായി ആ സ്നേഹം അപ്പിക്കണം. എന്നാൽ അവിടുത്തെ പുത്രനെ സത്യോപദേഷ്ടാവായ ബുദ്ധനായി സ്വീകരിക്കാം; നിർവ്വാണത്തിൻെറ നിത്യശാന്തി അങ്ങയിൽ തെളിയുകയും ചെയ്യും." ആ വൃദ്ധൻെറ തകരുന്ന ഹൃദയത്തിൻെറ ഗതി കണ്ട് ബുദ്ധദേവൻ ഇങ്ങനെ അരുൾചെയ്തു. ആ വന്ദ്യവൃദ്ധൻ സന്തോഷവും സന്താപവുംകൊണ്ട് മതി മറന്ന് കൈ കൂപ്പുന്നു. "ഞാൻ അങ്ങയുടെ ഉപദേശം സ്വീകരിക്കുന്നു. അങ്ങയുടെ ത്യാഗത്തിൻെറ ഫലം ഞാൻ അറിയുന്നുണ്ട്." എന്നു പറഞ്ഞു് മഹാരാജാവു കൊട്ടാരത്തിലേയ്ക്കു പോയി. ബുദ്ധഭഗവാൻ നഗരത്തിൻെറ സമീപമുള്ള ഒരു ഉപവനത്തിൽ വിശ്രമിച്ചു.

——(o)——

XI

അടുത്തദിവസം രാവിലെ ഭഗവാൻ പിച്ചയോടും എടുത്തു യാചിക്കുവാൻ പോയി. സ്ത്രീകളെല്ലാം നല്ല നല്ല അഹാരപദാൎത്ഥങ്ങൾ തൃപ്തിയോടു ദാനം ചെയ്തു. ഭരിക്കാനുള്ള രാജ്യത്തു സ്വന്തം പുത്രൻ യാചിക്കുന്നെന്ന വൎത്തമാനം കേട്ടു ശുദ്ധോദനൻ കോപിച്ചു കുതിരപ്പുറത്തേറി ചെല്ലുമ്പോൾ, ഒരു കുടിലിന്റെ മുൻവശത്തു തലകുനിച്ചു പിച്ചയോടു നീട്ടി നില്ക്കുന്ന ഭഗവാനെ കാണാറായി. "സ്വന്തരാജ്യത്തു ഭിക്ഷ നൽകേണ്ട അങ്ങേയ്ക്കു് എങ്ങനെ യാചിക്കുവാൻ തോന്നി?" എന്നു ശുദ്ധോദനൻ ചോദ്യം ചെയ്തു. "ഇതു് എന്റെ കുലധൎമ്മമാണു്" എന്നു ഭഗവാൻ മറുപടി പറഞ്ഞു. "രാജകുലമാണു് അങ്ങയുടെ കുലം. അവർ ഇങ്ങനെ യാചിക്കാറില്ലല്ലോ" എന്നായി ശുദ്ധോദനൻ. "ഞാൻ ബുദ്ധവംശത്തെപ്പററി പറകയാണു്. അവൎക്കു് യാചിച്ചാണു നിത്യവൃത്തി" എന്നു ബുദ്ധൻ. "അങ്ങു ശിഷ്യരോടൊത്തു കൊട്ടാരത്തിൽ വരിക. ഭക്ഷണം അവിടെ ആകാമല്ലോ" എന്നുള്ള ശുദ്ധോദനന്റെ ക്ഷണത്തെ ഭഗവാൻ സ്വീകരിച്ചു.

മഞ്ഞമുണ്ടണിഞ്ഞ ഒരു വലിയ ഭിക്ഷുസംഘം ഉച്ചയ്ക്കു മുമ്പു് കൊട്ടാരത്തിലെത്തി. അവിടെ രാജകീയമായ ഒരു സദ്യ നടന്നു; എങ്കിലും ഭിക്ഷുക്കൾ എല്ലാവരും ഭക്ഷണം വാങ്ങിയതു് ഓട്ടിലായിരുന്നു.

തന്റെ പുത്രൻ ധൎമ്മം പരിപാലിച്ചു രാജ്യം ഭരിക്കേണ്ടതാണെന്നു് ശുദ്ധോദനൻ വീണ്ടും വീണ്ടും അപേക്ഷിച്ചു. ശാന്തമായും ദൃഢമായും ബുദ്ധഭഗവാൻ ഇങ്ങനെ

അരുളിച്ചെയ്തു: "അവിടുത്തെ രാജ്യത്തിന് എനിക്കു വേണ്ട വിസ്താരമില്ല. സ്വർഗ്ഗമാണ് എന്റെ സാമ്രാജ്യം. അവിടുന്ന് എന്നെ നിർബന്ധിക്കരുത്. ലോകത്തെ നിരാധാരമാക്കി തള്ളിയിട്ട് ഈ കൊച്ചുനാട്ട് ഞാൻ ഭരിക്കയില്ല." ആ വൃദ്ധൻ മൌനിയായി. ആ ചുളി വീണ കവിളിലൂടെ കണ്ണുനീർ തുടുതുടെ ഉരുണ്ടുവീണു. എന്നിട്ടു പറയുന്നു: "അങ്ങ് എന്നെ ഒരു ശിഷ്യനായി സ്വീകരിക്കണം. എന്റെ ജീവിതത്തിന്റെ അവസാന ദിവസങ്ങൾ അങ്ങയുടെ ആശിസ്സേററ് അരികത്തു കഴിച്ചുകൂട്ടണം."

"അഭിമതം പോലെ ആകാം" എന്നു ഭഗവാൻ പ്രസാദിച്ചു. ബുദ്ധഭഗവാൻ നാലുപാടും തിരിഞ്ഞു നോക്കി. ബന്ധുക്കളും മിത്രങ്ങളും സകലരും അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നു. പക്ഷേ, സിദ്ധാർത്ഥരാജകുമാരന്റെ ആ പരിശുദ്ധയായ പതിവ്രത എങ്ങു പോയി? "യശോധര എവിടെയാണ്?" എന്നു ഭഗവാൻ ചോദിച്ചു. "അവൾക്കു സഹിക്കാൻ വയ്യാത്ത ദുഃഖമുണ്ട്. ഈ ഏഴു വർഷമായി ശിരസ്സും മുണ്ഡനം ചെയ്തു് പ്രാകൃതമായ വസ്ത്രവും ധരിച്ച് അവൾ വിധവയെപ്പോലെ കഴിയുകയാണ്. അവളുടെ സങ്കടവും അങ്ങയെക്കാണുന്നതിലുള്ള സന്തോഷവും കൊണ്ട് അവൾ അവശയാണ്. അങ്ങയെക്കാണുന്നതിന് അവൾക്കു ശക്തിയില്ല. അങ്ങു ചെന്നു കാണാമല്ലോ" എന്നു വൃദ്ധൻ അരുളിച്ചെയ്തു. ബുദ്ധദേവൻ യശോധരയെക്കാണുവാൻ പോയി. ഒരുമിച്ചു പോയ ഭിക്ഷുക്കളോട് ഇങ്ങനെ അരുളിച്ചെയ്തു: "ദേവി എന്നെ തൊടുകയാണെങ്കിൽ നിങ്ങൾ ഭ്രമിക്കരുത്. ഞാൻ സ്വതന്ത്രനാണ്. പക്ഷേ ദേവിയോ ബദ്ധയാണ്. ആ ബന്ധം ഇന്നു ഞാൻ വിടുത്തിയേക്കാം."

അശ്രു നിറഞ്ഞ നയനങ്ങളോടുകൂടി വിധവാവേഷത്തിൽ ദേവി ഇരിക്കുന്ന സ്ഥലത്ത് അവർ പ്രവേശിച്ചു. ഏഴു വർഷമായി കാണാൻ കൊതിക്കുന്ന ഭഗവാൻെറ മനോഹരമായ ആ ദിവ്യമുഖവും മഞ്ഞമുണ്ടണിഞ്ഞ തിരുവുടലും കണ്ടപ്പോൾ ദേവിയുടെ മനസ്സ് അഴിഞ്ഞുപോയി. അടക്ക വയ്യാത്ത ദുഃഖംകൊണ്ട് ഉറക്കെ നിലവിളിച്ചു ഭഗവാൻെറ കാലിൽ കെട്ടിവീണ് കണ്ണുനീർ ഒഴുക്കി തേങ്ങുകയാണ്. ആ ആരംഭസംരംഭം തെല്ലൊന്നു ശമിച്ചപ്പോൾ ഭഗവാൻ ഇങ്ങനെ അരുളിച്ചെയ്തു. "ദേവീ, ഇതൊന്നു കേൾക്കുക. പണ്ടൊരു ജന്മം ഒരുമിച്ചു നാം കഴിയുമ്പോൾ ഭാവിയിലെ ബുദ്ധൻെറ ഭാര്യയാകാൻ ദേവി ആഗ്രഹിച്ചതോർക്കുന്നുണ്ടോ? അതു് ഇപ്പോൾ സഫലമായി. ദേവിയുടെ കർമ്മം പൂർത്തിയായി. ഇനിമേൽ അളവററ ആനന്ദമുളവാകും." "എന്നെ അവിടുത്തെ ശിഷ്യയായി കൈക്കൊള്ളണം. എൻെറ സങ്കടം പോയി. എനിക്കു പരമാനന്ദമായി" എന്നു യശോധരാദേവി അപേക്ഷിച്ചു.

ഭഗവാൻ പിതാവിനും യശോധരയ്ക്കും ഉപദേശം നൽകി. അവരെ ശിഷ്യരായി സ്വീകരിക്കയും ചെയ്തു. വളർത്തമ്മയായ പ്രജാവതീദേവിയും യശോധരയുമാണു ഭഗവാൻെറ ആദ്യത്തെ ശിഷ്യകൾ.

XII

തഥാഗതനായിത്തീന്ന പുത്രന്റെ ഉപദേശങ്ങൾ അച്ഛനായ രാജാവു തന്നെ സ്വീകരിച്ചെന്നു കപിലവാസ്തുവിലെ ജനങ്ങൾ കേട്ടറിഞ്ഞു. അവരിൽ പലരും ഭഗവാന്റെ ശിഷ്യരായി. ബുദ്ധന്റെ ഇളയമ്മയുടെ പുത്രനായ ആനന്ദൻ തന്നെയല്ല, ദേവദത്തൻപോലും ശിഷ്യവർഗ്ഗത്തിൽ ഉൾപ്പെട്ടു. തത്വജ്ഞാനിയായ അനിരുദ്ധനും ക്ഷുരകനായ ഉപാലിയും ഭഗവാന്റെ ശിഷ്യന്മാരായി. ഇപ്പോൾ ആനന്ദവതിയായിത്തീന്ന യശോധരാദേവി ഏഴു ദിവസം കഴിഞ്ഞു പുത്രനായ രാഹുലനോടു് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു: "മകനേ, നിന്റെ അച്ഛനെ നീ കണ്ടില്ലേ? ദിവ്യസൌന്ദര്യമുള്ള ആ മുനീന്ദ്രന്റെ അടുത്തു ചെന്നു് നിനക്കുള്ള പിതൃസ്വത്തു ചോദിക്കണം. വിസ്തീർണ്ണങ്ങളായ നാലു രത്നാകരങ്ങൾ ഭഗവാന്റെ സ്വന്തമായുണ്ടു്. പുത്രനായി, അവകാശിയായുള്ള നിന്റെ പിതൃസ്വത്താണു് അവയെന്നു് അച്ഛനോടു പറയണം."

"എനിക്കു പൊന്നും വെള്ളിയും സ്വത്തായിട്ടില്ല. മകനേ! നിനക്കു് അലൌകികമായ നിധിയാണു് ഇഷ്ടമെങ്കിൽ, എനിക്കു സമ്മതം തന്നെ. നാലു തത്വങ്ങളും അഷ്ടാംഗമാർഗ്ഗവും ഞാൻ നിനക്കു ദാനംചെയ്യാം. പക്ഷേ, നീ കുഞ്ഞല്ലേ? ഈ സത്യമൊക്കെ അനുഷ്ഠിക്കാൻ നിനക്കു ശക്തിയുണ്ടോ?"

"എനിക്കു ശക്തിയുണ്ടു്. എനിക്കു ഭഗവാനെ പിന്തുടരണം?" എന്നു രാഹുലൻ മറുപടി പറഞ്ഞു.

അങ്ങനെ രാഹുലനും സംഘത്തിൽ ചേൎന്നു. കിരീടാവകാശികളാകേണ്ട സകല ബന്ധുക്കളും ശുദ്ധോദനനെ പിരിഞ്ഞുപോയി. എന്നിട്ടും ആ വൃദ്ധൻ ബുദ്ധനെത്തന്നെ ശരണം പ്രാപിച്ചു. ശുദ്ധോദനൻെറ മരണശേഷം രാജ്യം അന്യാധീനമാകയും ചെയ്തു.

XIII

ദീനദയാലുവായ അനാഥപിണ്ഡികൻ ശാരിപുത്രനോടൊത്തു് അദ്ദേഹത്തിൻെറ പിതാവിൻെറ നഗരത്തിൽ എത്തിച്ചേൎന്നു. അവിടെ ബുദ്ധസംഘത്തിനു ചേരുന്ന വിധമുള്ള ഒരു ഉദ്യാനദേശം കണ്ടെത്തി. ശ്രാവസ്തിയിലെ രാജാവിൻെറ പുത്രനായ ജേതാവിൻെറ വകയാണു് ആ പ്രദേശം. അതു വാങ്ങിക്കണമെന്നു് അവർ ആഗ്രഹിച്ചു. പക്ഷേ, ആ ഉദ്യാനതലം നിരക്കെ മൂടാൻ വേണ്ട പൊന്നിൻനാണയം കൊടുക്കാമെങ്കിൽ ആ സ്ഥലം വിൽക്കാമെന്നു ജേതാവു സമ്മതിച്ചു. അനാഥപിണ്ഡികൻ ആ സ്ഥലമെല്ലാം സ്വൎണ്ണനാണയം നിരത്തിത്തുടങ്ങി. ഇത്ര വളരെ ധനം കൊടുക്കാൻ ഇത്രയേറെ ഔത്സുക്യത്തിനു കാരണമെന്തെന്നു രാജകുമാരനു് അറിവു കിട്ടി. "അതാണു് ഇതു വാങ്ങുന്നതിൻെറ ഉദ്ദേശമെങ്കിൽ, എനിക്കു നിങ്ങളുടെ ധനം വേണ്ട. നിങ്ങൾ ഭൂമി മാത്രം വിലയ്ക്കു വാങ്ങൂ. എൻെറ കണക്കായി വൃക്ഷങ്ങൾ തന്നേയ്ക്കാം" എന്നു രാജകുമാരൻ താല്പൎയ്യപ്പെട്ടു.

അവർ രണ്ടാളും ചേൎന്ന് അവിടെ ഉന്നതമായ ഒരു വിഹാരം പണികഴിപ്പിച്ചു. ശാരിപുത്രൻെറ കയ്യിൽ ദാനോദകം ഒഴിച്ച് ആ വിഹാരവും, വനവും ഭൂമിയുമെല്ലാം ലോകത്തിലുള്ള സകല ബുദ്ധസംഘങ്ങൾക്കുമായി സമൎപ്പണം ചെയ്തു.

ബുദ്ധഭഗവാൻ കപിലവാസ്തു വിട്ട് ശിഷ്യരോടൊത്തു 'ജേതവന'ത്തിലെത്തി. അതിൻെറ ശേഷം മഴക്കാലം മിക്കവാറും അവിടെത്തന്നെ കഴിച്ചു കൂട്ടുന്ന പതിവായി. ആ രാജ്യം വാണിരുന്ന പ്രസേനജിത്ത് ബുദ്ധദേവൻെറ വചനങ്ങൾ വിശ്വസിച്ചു. അദ്ദേഹം ഗുണവാനായി രാജ്യം ഭരിച്ചു.

——(o)——

XIV

രാജ്യങ്ങളിലെല്ലാം നടന്നലഞ്ഞ് നാല്പത്തഞ്ചു വൎഷക്കാലം തഥാഗതൻ ധൎമ്മോപദേശം ചെയ്തു. അങ്ങനെ ഭഗവാൻെറ കൃത്യം നിൎവ്വഹിച്ചു. ദേവൻെറ സിദ്ധാന്തങ്ങൾ ഭക്തന്മാരായ ഭിക്ഷുക്കൾ പ്രചരിപ്പിച്ചു. ഈ ഭൗതിക ശരീരം വിട്ടുപോകാൻ ഭഗവാൻ സന്നദ്ധനായി.

ഹിമവാൻെറ താഴ്വരയിൽ കുശിനഗരത്തിനു സമീപമുള്ള മല്ലന്മാരുടെ വകയായ സാലവൃക്ഷവനികയിലേയ്ക്ക് ഒരു ദിവസം ശിഷ്യഗണങ്ങളോടൊത്ത് ഭഗവാൻ നടന്നുപോയി. അവിടെ ഭഗവാനു ശയ്യ വിരിപ്പിച്ചു. ലോകയാത്ര അവസാനിക്കാൻ താമസമില്ലെന്നു ഭഗവാൻ

അറിഞ്ഞിരുന്നു. ശിഷ്യന്മാരെ അരികെ വിളിച്ചു. ശിഷ്യനായ നാൾ തുടങ്ങി ഒരിക്കലും പിരിയാതെ കൂടിച്ചു വാഴുന്ന വിശ്വസ്തനായ ആ സഹചാരിയെ—ആനന്ദനെ—അടുത്തു വിളിച്ചു. ഭഗവാൻ ദേഹവിയോഗത്തിനു സന്നദ്ധനായെന്നു കണ്ടപ്പോൾ മനസ്സിൽ ഒരു അസഹ്യദുഃഖം കൊണ്ടു് ആനന്ദൻ അവശനായി. തനിയ്ക്കു ഇതന്നു കരയാനായി മറഞ്ഞു പോയി ഇരിക്കയായിരുന്നു. അരികെ വന്നപ്പോൾ, ഭഗവാൻ ആ ദുഃഖം കണ്ടു. "ദുഃഖിക്കരുതു്. നാശം പ്രകൃതിയുടെ സ്വഭാവമാണു്. സത്യം മാത്രമേ നിത്യമായി ശേഷിക്കൂ. ഞാൻ എന്റെ കൃത്യം നിർവ്വഹിച്ചു. ആനന്ദാ! നീ നല്ലവനാണു്. താമസിയാതെ നീയും മുക്തനാകും" എന്നു ഭഗവാൻ ആശ്വസിപ്പിച്ചു.

"സനാതനമായ ഇതേ തത്വങ്ങൾ ലോകത്തിനു് ഉപദേശിക്കാൻ യഥാകാലം ഇനിയും ഒരു ബുദ്ധൻ വരും. നൂററുക്കണക്കിനുള്ള എന്റെ ശിഷ്യന്മാർക്കു പകരം അദ്ദേഹത്തിനു് ആയിരക്കണക്കിനു ശിഷ്യന്മാർ കാണും. 'മൈത്രേയൻ' എന്നായിരിക്കും അദ്ദേഹത്തിന്റെ നാമം".

അപ്പോൾ 'മല്ല'ന്മാർ വന്നു ഭഗവാനെ കാണണമെന്നു് ആവശ്യപ്പെട്ടു. ഭഗവാൻ അവർക്കു് ഉപദേശം നൽകി. പിന്നെയും 'സുഭദ്രൻ' എന്നു പേരുള്ള ഒരു സന്ന്യാസി ദേവനെക്കണ്ടു് ഉപദേശം വാങ്ങി. അദ്ദേഹമാണു ഭഗവാന്റെ ഒടുവിലത്തെ ശിഷ്യൻ.

ബുദ്ധഭഗവാൻ ചോദിച്ചു: "ബുദ്ധനെപ്പററിയോ, ധർമ്മത്തിന്റെ തത്വത്തെപ്പററിയോ വല്ലവർക്കും വല്ല

സംശയവുമുണ്ടോ?" ആരും മിണ്ടിയില്ല. "ഇല്ല" എന്ന് ആനന്ദൻ പറഞ്ഞു. "നിങ്ങൾക്കെല്ലാപേക്കും മനസ്സിലായോ, തത്വം കണ്ടറിഞ്ഞു നിങ്ങൾക്കു ബോദ്ധ്യം വന്നോ" എന്നു വീണ്ടും ചോദ്യമുണ്ടായി.

"ബോദ്ധ്യമായി" എന്ന് ആനന്ദൻ മന്ത്രിച്ചു.

ഭഗവാൻ വീണ്ടും അരുൾചെയ്തു. "നാശം സർവ്വഭൂതങ്ങൾക്കും പ്രകൃതിയാണ്. സത്യം മാത്രം നിത്യമാണ്. പ്രയത്നം ചെയ്യണം."

അനന്തരം, ബുദ്ധഭഗവാൻ അഗാധമായ സമാധിയിലൂടെ നാലു ധ്യാനങ്ങൾ കടന്ന് പരനിർവ്വാണം അടഞ്ഞു.

ഒരു ഭയങ്കരമായ ഭൂകമ്പമുണ്ടായി. മിന്നൽപിണർ പടന്നു പാഞ്ഞു. ഇടിനാദം മുഴങ്ങി. "ഭഗവാൻ ഞങ്ങളെ വിട്ടുപോയി. ലോകത്തിന്റെ ദീപം അണഞ്ഞുപോയി" എന്ന് ശിഷ്യസംഘം നിലവിളിച്ചു.

അന്നു വൈശാഖമാസത്തിലെ പൌർണ്ണമി ആയിരുന്നു. കുശിനഗരത്തിലെ മല്ലന്മാർ പൂമാലകളും സുഗന്ധങ്ങളും കൊണ്ടു ഭഗവാന്റെ തിരുവുടൽ കിടന്നിരുന്ന സാലവനികയിൽ വന്നുകൂടി. ഒരു ചക്രവർത്തിക്കെന്നപോലെ ശവസംസ്കാരം ആചരിച്ചു.

പ്രതാപമുള്ള ഒരു രാജകുലത്തിൽ ഒരു സാമ്രാജ്യസിംഹാസനത്തിന് അവകാശിയായി അവതാരം ചെയ്ത് മനുഷ്യസമുദായത്തിന്റെ ദുഃഖപരിഹാരത്തിനായി സകല സുഖങ്ങളും ത്യജിച്ചു പോയി, ഭിക്ഷുവായി, ഒടു

വിൽ നിർവ്വാണപഥം കണ്ട ആ ദിവ്യൻ—സാക്ഷാൽ ബുദ്ധഭഗവാൻ—അങ്ങനെ ഇഹലോകം വെടിഞ്ഞു.

സങ്കടപ്പെടുന്നോരു ലോകത്തെത്തുണയ്ക്കാനായ്
ചെങ്കോലും കിരീടവും വെടിഞ്ഞ ഭഗവാനേ!
സന്തതം സ്നേഹാത്മാവായ് സമ്പൂർണ്ണകാരുണ്യനാം
നിന്തിരുവടിയ്ക്കായി നിത്യവും തൊഴാം!തൊഴാം!!

——[o]——

ശുദ്ധിപത്രം.

പുറം.	വരി.	അശുദ്ധം.	സുബദ്ധം.
1	16	കാററിളകി	കാററിലിളകി
4	5	ദശിച്ചു	ദർശിച്ചു
,,	11	പടന്ന്	പടന്ന
,,	24	ബുദ്ധീമാന്നായി	ബുദ്ധനായി
5	12	മനോഹരമായി	മനോഹരനായി
,,	16	ആചാരവയ്യ	ആചാര്യവയ്യ

240339

ശ്രീ. ജയദേവൻ.

എൻ. ഗോപാലപിള്ള. B.A

A-630

Indic Digital Archive Foundation
gpura.org